

ISSN 2307-8030 (PRINT)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК)

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.
СЕРІЯ «ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ»**

**SCIENTIFIC BULLETIN
OF KHERSON STATE UNIVERSITY.
SERIES «ECONOMIC SCIENCES»**

Серія:
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ
Випуск 55

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Соловйов Андрій Ігорович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, менеджменту та адміністрування (Херсонський державний університет, Україна).

Заступник головного редактора:

Тюхтенко Наталія Анатоліївна – доктор економічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри економіки та підприємництва (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Україна).

Відповідальний секретар:

Авдокатова Надія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент (Херсонський державний університет, Україна).

Члени редакційної колегії:

Гарафонов Ольга Іванівна – доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна).

Гаргасас Аудріус (Gargasas Audrius) – доктор економіки, професор (Університет Олександаса Стульгінскіса, Литовська Республіка).

Грачик-Кухарська Магдалена (Magdalena Graczyk-Kucharska) – доктор філософії, доцент (Познанський університет технологій (Poznan University of Technology), Республіка Польща).

Доброшек Юстина (Dobroszek Justyna) – доктор філософії, доцент, (Лодзьський університет (University of Lodz), Республіка Польща).

Кобець Віталій Миколайович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри комп'ютерних наук і програмної інженерії (Херсонський державний університет, Україна).

Козловський Віктор (Viktor Kozlovskij) – доктор філософії, лектор (Університет прикладних наук (University of Applied Sciences), Литовська Республіка).

Кузнєцов Едуард Анатолійович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедрою менеджменту та інновацій (Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, Україна).

Мохненко Андрій Сергійович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, обліку та підприємництва (Херсонський державний університет, Україна).

Назарова Галина Валентинівна – доктор економічних наук, професор, професор, завідувач кафедри економіки та соціальних наук (Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна).

Рошенкевіч Марія (Rosienkiewicz Maria) – доктор філософії, доцент, (Вроцлавський університет наук та технологій (Wroclaw University of Science and Technology), Республіка Польща).

Ушкарєнко Юлія Вікторівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри економіки, менеджменту та адміністрування (Херсонський державний університет, Україна).

Фітім Деарі (Fitim Deari) – доктор філософії, доцент (Південно-Східний Європейський університет (South East European University), Республіка Північна Македонія).

Шебаніна Олена В'ячеславівна – доктор економічних наук, професор кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання (Миколаївський державний аграрний університет, Україна).

Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»

є фаховим виданням (категорія "Б") на підставі Наказу МОН України

№ 409 від 17.03.2020 року (додаток 1)

Затверджено відповідно до рішення вченої ради

Херсонського державного університету

(протокол від 30.06.2025 р. № 17)

Науковий збірник включено до наукометричної бази даних

Index Copernicus (Республіка Польща)

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа:

Рішення Національної ради України з питань телебачення

і радіомовлення № 2944 від 24.10.2024 року

Ідентифікатор медіа: R30-05623

Електронна сторінка видання: ej.journal.kspu.edu

DOI: 10.32999/ksu2307-8030

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Dragan Olena

STRATEGIES FOR ENHANCING THE COMPETITIVENESS
OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES..... 5

Ushkarenko Iuliia, Sorokina Alona

MODERN APPROACHES TO ASSESSING THE PERFORMANCE EFFICIENCY
OF CONFECTIONERY INDUSTRY ENTERPRISES.....12

Фомішина В.М., Федорова Н.Є., Огородник Р.П., Саркісян Р.К.
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СИСТЕМИ ЄС19

Чмут А.В.

УПРАВЛІННЯ ПРОДАЖАМИ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ
В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: АДАПТАЦІЯ ДО ПОВЕДІНКИ
ОНЛАЙН-СПОЖИВАЧІВ..... 26

Шатіло О.В.

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ «ЕКОСИСТЕМА»
ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ТРАКТУВАННЯ.....31

СЕКЦІЯ 2

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Nanavov Anton, Blyznyuk Maksym

IMPLEMENTATION OF EUROPEAN STANDARDS
FOR STABLECOIN REGULATION IN UKRAINE.....38

Nanavov Anton, Blyznyuk Maksym

CRYPTOCURRENCY REGULATION IN THE EU AND UKRAINE:
A COMPARATIVE ANALYSIS OF APPROACHES AND THEIR IMPACT
ON ECONOMIC STABILITY.....44

CONTENTS

SECTION 1

ECONOMY AND ENTERPRISE MANAGEMENT

Dragan Olena

STRATEGIES FOR ENHANCING THE COMPETITIVENESS
OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES.....5

Ushkarenko Iuliia, Sorokina Alona

MODERN APPROACHES TO ASSESSING THE PERFORMANCE EFFICIENCY
OF CONFECTIONERY INDUSTRY ENTERPRISES.....12

Fomishyna Vira, Fedorova Nadiia, Ohorodnyk Ruslan, Sarkisyan Rafael

FEATURES OF MANAGING FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES
OF ELECTRIC POWER ENTERPRISES IN THE CONDITIONS
OF INTEGRATION INTO THE EU ENERGY SYSTEM19

Chmut Anna

SALES MANAGEMENT OF CONFECTIONERY INDUSTRY ENTERPRISES
IN THE DIGITAL ENVIRONMENT: ADAPTATION TO ONLINE CONSUMER BEHAVIOR.....26

Shatilo Oksana

THE EVOLUTION OF THE CONCEPT OF “ECOSYSTEM”
AND APPROACHES TO ITS INTERPRETATION.....31

SECTION 2

MONEY, FINANCES AND CREDIT

Nanavov Anton, Blyznyuk Maksym

IMPLEMENTATION OF EUROPEAN STANDARDS
FOR STABLECOIN REGULATION IN UKRAINE.....38

Nanavov Anton, Blyznyuk Maksym

CRYPTOCURRENCY REGULATION IN THE EU AND UKRAINE:
A COMPARATIVE ANALYSIS OF APPROACHES AND THEIR IMPACT
ON ECONOMIC STABILITY.....44

СЕКЦІЯ 1 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2025-55-1>

UDC 338.45:005.21:658.8

Dragan Olena

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of Department of Labor Economics and Management*

National University of Food Technology

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7606-2385>

E-mail: eidragan@ukr.net

STRATEGIES FOR ENHANCING THE COMPETITIVENESS OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

The article explores current strategies for enhancing the competitiveness of food industry enterprises amid the ongoing military conflict in Ukraine. The war has significantly transformed the economic environment, disrupted logistics chains, limited access to resources, and altered consumer priorities – all of which have directly affected the operations of food sector enterprises, particularly in the confectionery industry. The study substantiates the need to adapt traditional development strategies to the new realities. Theoretical aspects of the concept of competitiveness in the food industry are examined, and key factors shaping it under conditions of uncertainty and high risk are identified. An analysis of the current state of the confectionery industry in Ukraine is presented, highlighting key challenges, including reduced consumer purchasing power, destruction of production facilities, complications in export logistics, and threats to enterprises energy security. A comprehensive set of strategic directions to enhance competitiveness is proposed: implementation of innovative production and processing technologies, development of new products oriented toward shifting consumer preferences (particularly the demand for healthier food), optimization of production processes to minimize costs, digitalization of business operations, and intensified marketing efforts focused on both domestic and international markets. Particular emphasis is placed on flexibility and adaptability strategies that enable confectionery enterprises to respond quickly to external challenges. The article emphasizes that maintaining competitiveness in the current context requires a consolidated effort by businesses, the state, and international partners, as well as active investment in production modernization. As a result of the study, practical recommendations have been formulated for food industry enterprises to improve their resilience and ensure long-term competitive advantages during wartime and post-conflict recovery.

Key words: food industry, competitiveness, confectionery industry, development strategy, innovation, martial law, business adaptation.

Драган О.І. СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті досліджено актуальні стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості в умовах військового конфлікту в Україні. Війна суттєво змінила економічне середовище, ускладнила логістичні ланцюги, обмежила доступ до ресурсів і призвела до зміни споживчих пріоритетів, що безпосередньо вплинуло на діяльність підприємств харчового сектору, зокрема кондитерської галузі. Обґрунтовано необхідність адаптації традиційних стратегій розвитку відповідно до нових реалій. Розглянуто теоретичні аспекти поняття конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості та визначено ключові чинники її формування в умовах невизначеності та високих ризиків. Проведено аналіз сучасного стану кондитерської промисловості України: виявлено основні виклики, серед яких зниження купівельної спроможності населення, руйнування виробничих потужностей, ускладнення експорту та загрози енергетичній безпеці підприємств. Запропоновано комплекс стратегічних напрямків підвищення конкурентоспроможності: впровадження інноваційних технологій виробництва і переробки, розвиток нових продуктів з орієнтацією на зміну споживчих вподобань (зокрема, запити на здорову їжу), оптимізація виробничих процесів з метою мінімізації витрат, цифровізація бізнес-процесів та активізація маркетингової діяльності з фокусом на внутрішній і зовнішній ринки. Особлива увага приділяється стратегіям гнучкості та адаптивності, що дозволяють підприємствам кондитерської галузі швидко реагувати на зовнішні виклики. Зазначено, що ефективна підтримка конкурентоспроможності в сучасних умовах потребує консолідації зусиль бізнесу, держави та міжнародних партнерів, а також активного залучення інвестицій для модернізації виробництва. У результаті дослідження сформульовано практичні рекомендації для підприємств харчової промисловості щодо підвищення їхньої стійкості та забезпечення довгострокових конкурентних переваг в умовах війни та постконфліктного відновлення.

Ключові слова: харчова промисловість, конкурентоспроможність, кондитерська галузь, стратегія розвитку, інновації, воєнний стан, адаптація бізнесу.

Problem statement. The modern food industry of Ukraine is undergoing a period of significant challenges associated with the ongoing military conflict. Changes in the economic environment, disruptions in logistics chains, destruction of production infrastructure, reduced domestic demand, and limited access to external markets have substantially complicated the operating conditions for enterprises in the sector. Under such circumstances, ensuring competitiveness has become critically important for maintaining the viability and further development of food industry enterprises.

These issues are particularly pronounced in the confectionery sector, which constitutes one of the key components of the food industry. Competition in the confectionery market remains extremely high both domestically and internationally. At the same time, shifting consumer preferences, a growing focus on healthy nutrition, stricter quality requirements, and the need to comply with European standards are imposing new demands on manufacturers.

The war has forced confectionery enterprises to seek new business models, adapt technological processes, optimize costs, and rethink their development strategies. Innovation, digitalization, and environmental responsibility are playing an increasingly important role in building sustainable competitive advantages. However, despite some successful examples, most producers face difficulties in implementing effective strategic solutions under unstable conditions.

In this context, there is a pressing need for a systematic study of the theoretical and practical aspects of forming competitiveness in the food industry, with a particular focus on the specifics of confectionery sector operations during wartime. The relevance of this issue is driven by the urgent need to develop effective strategies that will support the stabilization and development of enterprises both during the military conflict and throughout Ukraine's post-conflict economic recovery.

Analysis of recent research and publications. The issue of enhancing the competitiveness of food industry enterprises has been widely addressed in the works of both domestic and international scholars. Theoretical foundations of competitiveness – its essence, structure, and influencing factors – are revealed in the studies of M. Porter [7], Ph. Kotler [3], and P. Balan [1], who have

substantiated conceptual approaches to defining enterprise development strategies in a dynamic market environment. In Ukrainian academic literature, significant contributions to the development of competitiveness-related issues have been made by V. Heiets [2], L. Fedulova [8], S. Illiashenko, N. Reznik, and others.

In the context of the food industry, Ukrainian researchers have studied the peculiarities of improving enterprise efficiency, the impact of innovation, modernization of production processes, the formation of logistics strategies, and the development of export potential. In particular, the works of O. Popova [6], T. Mostenska, and V. Boiko [5] examine directions for improving product quality and enhancing enterprise management within the food sector.

Some studies focus specifically on the confectionery industry. These works explore issues of production adaptation to changing consumer needs, the implementation of innovative technologies, and compliance with international food safety standards. For example, in the studies of L. Marycheva and I. Diadiura [4], the directions of development for confectionery enterprises in the context of globalization are analyzed, while O. Chorna [9] discusses issues of marketing positioning of confectionery products in both domestic and foreign markets.

However, it should be noted that most existing studies were conducted under relatively stable economic conditions or prior to the full-scale war in Ukraine. Today, the war has significantly altered the factors influencing competitiveness, creating new threats and, at the same time, opening up new opportunities for business transformation. The development of adaptive strategies for food industry enterprises, taking into account wartime conditions and post-conflict recovery, remains insufficiently covered in the academic literature.

Thus, there is an objective need for further research into the mechanisms for ensuring the competitiveness of food industry enterprises, particularly within the confectionery sector, considering the current economic challenges. This substantiates both the relevance and novelty of the chosen research topic.

The purpose of the article is to substantiate theoretical principles and develop practical recommendations for strategies aimed at enhancing the competitiveness of food industry enterprises under the conditions

of military conflict in Ukraine, taking into account the specific operational characteristics of the confectionery sector.

Presentation of the research material and its main results. Competitiveness is one of the key characteristics of a business entity that determines its ability to operate successfully in the market, withstand competitive pressure, and ensure sustainable growth in a constantly changing environment. The scientific literature lacks a unified definition of the concept of "competitiveness," which can be attributed to the multidimensional nature of this phenomenon.

In general, enterprise competitiveness is viewed as a complex, integral characteristic that reflects the level of operational efficiency in comparison with other market participants. M. Porter [7] defines competitiveness through the firm's ability to create and sustain competitive advantages that allow it to achieve superior results compared to its rivals. Ukrainian scholars such as V. Heiets and L. Fedulova [2, 8] emphasize that competitiveness is a dynamic process dependent on internal resources, management quality, and external market conditions.

For the food industry – and in particular, for confectionery enterprises – competitiveness is determined by the ability to rapidly adapt to changing consumer preferences, ensure high product quality, maintain innovation activity, and manage costs efficiently. Figure 1 presents the main

factors influencing the competitiveness of food industry enterprises.

This chart illustrates the key factors that determine the competitiveness of food industry enterprises. Among them, product quality, innovation, and adaptability to changes in the market environment carry the highest weight. Slightly less important, yet still significant, are product price, brand strength, and logistics efficiency.

The analysis of the presented data indicates that, in order to maintain and enhance competitiveness, enterprises must focus on continuously improving quality, developing new products, responding promptly to changing consumer demands, and optimizing both internal and external business processes. These factors become particularly relevant in the context of instability caused by the war in Ukraine, where an enterprise's ability to adapt quickly is critical for its survival and future growth.

To further examine scientific approaches to defining the essence of competitiveness, they are summarized in Table 1.

The analysis of the presented approaches leads to the conclusion that competitiveness is a multifactorial phenomenon shaped by both internal enterprise resources (production, technology, human capital) and external conditions (market dynamics, consumer behavior, and the level of competition).

In the context of the food industry, critical factors include product safety and quality, compliance with international

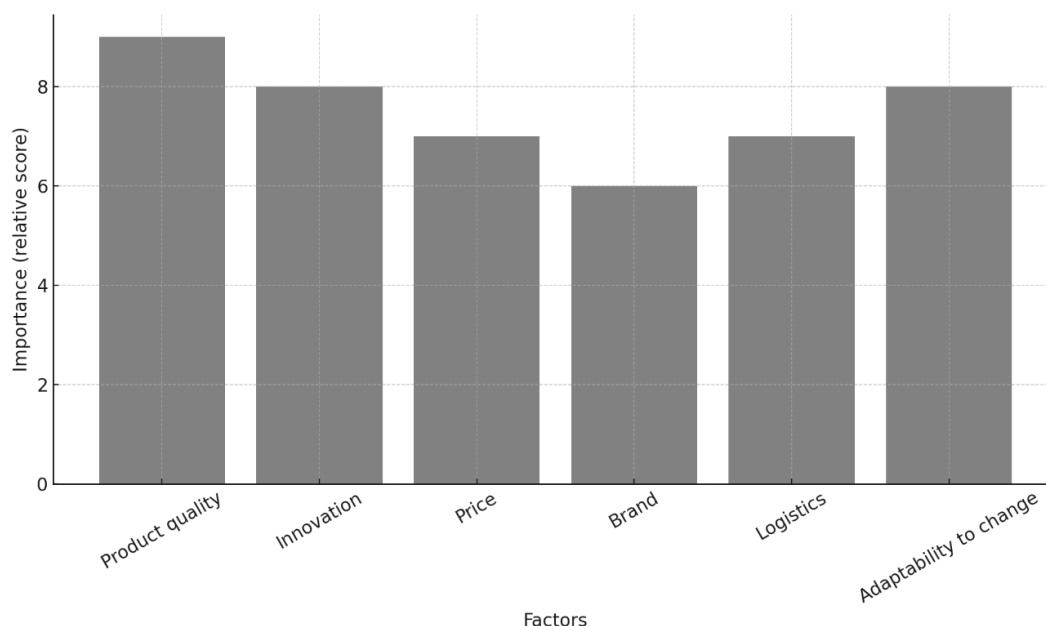

Figure 1. Key Factors of Competitiveness of Food Industry Enterprises

Source: developed by the author

Table 1

Main Approaches to Defining the Concept of “Enterprise Competitiveness”

Author	Definition	Approach Features
P. Balan	The firm's ability to create sustainable competitive advantages	Focus on cost leadership, differentiation, and focus strategies
Ph. Kotler	The enterprise's ability to meet consumer needs better than competitors	Emphasis on consumer orientation and marketing policy
V. Heiets	A dynamic characteristic of enterprise development in a market environment	Highlights the role of innovation and resource potential
L. Fedulova	An integral indicator of the enterprise's operational efficiency	Considers both internal and external influencing factors

Source: compiled by the author based on data from [2; 3; 7; 8]

standards, implementation of innovative production technologies, adaptability to changing market demands, and the ability to effectively promote products on domestic and international markets.

Therefore, for food industry enterprises to function successfully under current conditions, it is not enough to simply maintain a certain level of competitiveness; it is essential to continuously improve its components in response to evolving market conditions, especially during wartime, which significantly complicates the strategic planning process.

The competitiveness of food industry enterprises is influenced by a combination of internal and external factors. Key external factors include the economic environment, market development level, state regulation, international competition, shifting consumer preferences, and globalization processes. In particular, under the military conflict in Ukraine, external factors have become increasingly important due to restricted access to resources, destruction of logistics routes, changes in demand structure, and intensified competition in the domestic market.

Internal factors include the enterprise's production and technological potential, level of innovation activity, human resources, financial stability, managerial decisions, marketing efficiency, and adaptive capacity. Product quality, compliance with international food safety standards, and alignment with modern consumer expectations remain essential components of competitiveness.

Innovation in production, digitalization of business processes, environmental responsibility, and the ability to respond quickly to changes in consumer demand and market conditions also have a significant impact. Enterprises that effectively integrate innovation, adapt their business models to new realities, and actively develop their brands

are more likely to retain and strengthen their market positions amid growing instability.

Confectionery products hold a significant place in the structure of the food industry due to their broad product range, high demand across consumer segments, and substantial export potential. However, competitiveness in this segment has its own specificity, determined by the unique features of the products and market.

One of the key characteristics is the high level of product differentiation. Consumers select confectionery items not only based on price but also on factors such as taste, ingredients, packaging, and the presence of functional properties (e.g., sugar-free products or items enriched with vitamins). As a result, manufacturers are compelled to constantly update their product range, introduce new recipes, and align with healthy eating trends.

Another important feature is the high sensitivity to branding. Brand recognition, producer reputation, and consumer loyalty are decisive factors in maintaining competitiveness in a saturated market.

Storage and transportation specifics of confectionery products also place additional demands on logistics processes, which, under wartime conditions, require rapid adjustments and the development of alternative delivery routes.

Furthermore, the confectionery segment is characterized by intense competition, both among domestic producers and with imported goods. Survival and development in this sector are only possible through innovation, active marketing strategies, adherence to high product quality standards, and continuous improvement in customer service.

Enhancing the competitiveness of confectionery enterprises requires a systematic approach to strategic planning, proactive adoption of new technologies, and the ability to adapt to shifting market

conditions, particularly in the face of today's economic and social challenges.

The specific features of competitiveness in the confectionery industry are shaped by several factors, including a wide product range, high brand sensitivity, innovation in recipes and packaging, orientation toward healthy eating trends, and increased logistics and storage requirements. These core factors and their characteristics are illustrated in Figure 2.

The analysis of Figure 2 shows that the successful operation of confectionery enterprises requires a comprehensive approach to competitiveness management. Constant product range renewal, aligned with evolving consumer preferences, is a prerequisite for maintaining market positions. Brand development plays a crucial role, enabling the formation of strong consumer loyalty even under conditions of high competition.

Innovation activities aimed at improving recipes and packaging have become essential

for creating a unique market offer that aligns with modern demands, particularly the growing interest in healthy food. At the same time, confectionery enterprises are forced to adapt their logistics processes to meet specific requirements for the storage and transportation of products – especially under wartime conditions that restrict access to traditional supply routes.

The high level of internal and external competition necessitates continuous improvement in product quality, optimization of production costs, and the implementation of differentiation strategies – all of which contribute to the long-term strengthening of enterprise competitiveness.

Thus, understanding the key influencing factors and the specific operational characteristics of the confectionery industry makes it possible to define the primary directions for developing enterprise strategies. Under wartime conditions in Ukraine, where traditional mechanisms for

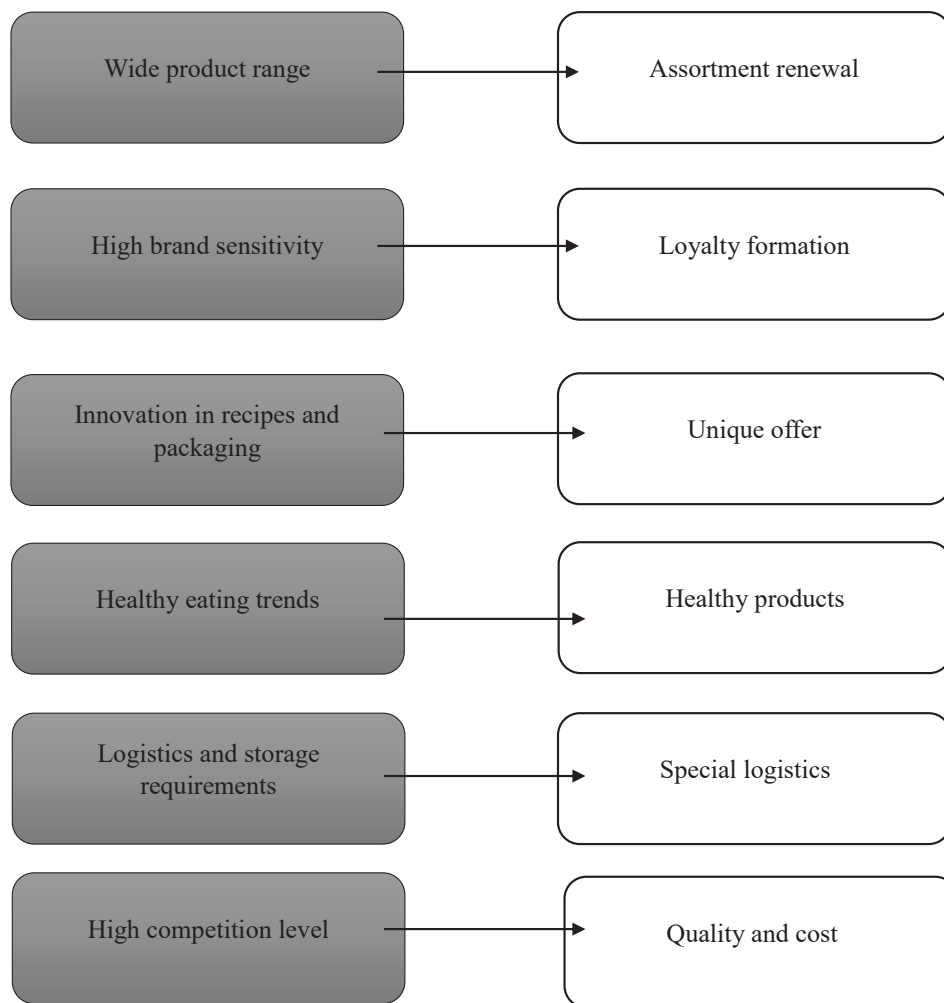

Figure 2. Specific Factors of Competitiveness in the Confectionery Industry

Source: developed by the author

ensuring stability have lost effectiveness, adaptive and innovative strategies acquire particular importance.

In this regard, it is appropriate to further analyze strategic approaches aimed at increasing the competitiveness of food industry enterprises, with a focus on the specific features of confectionery products.

In a context of dynamic market changes and growing risks associated with the war in Ukraine, food industry enterprises – particularly those in the confectionery sector – require the development and implementation of effective competitiveness enhancement strategies.

For better clarity, Figure 3 illustrates the main types of strategies for improving the competitiveness of food industry enterprises.

The presented figure illustrates the main types of strategies employed by food industry enterprises to enhance their competitiveness. The key strategic directions include: innovation strategy, focused on the development of new products and improvement of technological processes; differentiation strategy, aimed at creating unique value for consumers; cost leadership strategy, which ensures resource optimization and efficiency; marketing strategy, which strengthens the brand and improves product positioning in the market; adaptive strategy, which enables flexible responses to changes in the external

environment. The integrated implementation of these strategies enables confectionery enterprises to effectively withstand competitive pressure and ensure sustainable development even under crisis conditions.

Enhancing the competitiveness of confectionery enterprises amid wartime challenges requires a systematic application of a range of practical measures.

A top priority is increasing innovation activity. Enterprises should focus on creating value-added products, such as healthy confectionery, new recipes, and improved packaging features. Innovation should cover both production technologies and distribution channels.

Another essential direction is strengthening product differentiation. Ensuring clear quality distinctions from competitors, improving safety, and considering environmental aspects will help build strong consumer loyalty.

Cost optimization is equally important. In the current environment, it is vital to implement energy-saving technologies, reduce logistics expenses, and localize the sourcing of raw materials to lower supply costs.

Marketing efforts should aim to expand brand presence through digital channels, develop e-commerce, and leverage online platforms to access international markets.

Special attention should be given to the development of adaptive management

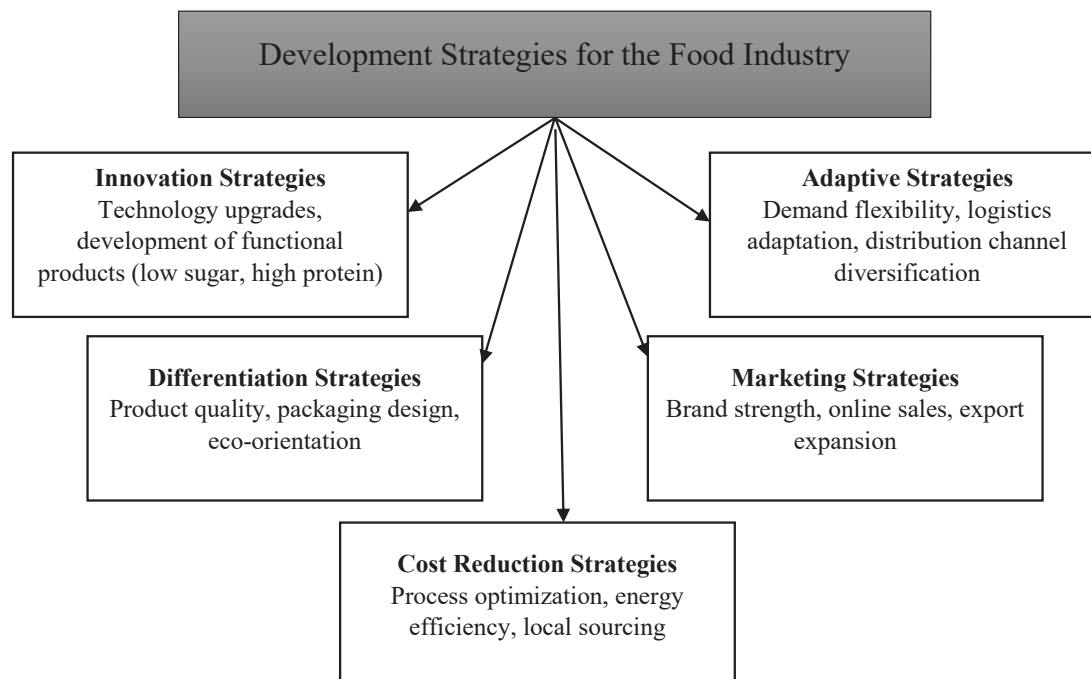

Figure 3. Main Types of Strategies for Enhancing the Competitiveness of Food Industry Enterprises

Source: compiled by the author based on data from [1; 7]

strategies. Flexible responses to market changes, diversification of sales channels, and the creation of crisis management scenarios will help minimize risks and ensure long-term stability.

Overall, the implementation of the above measures will contribute to strengthening the resilience of confectionery enterprises, preserving competitive positions, and laying the groundwork for sustainable development in the post-war period.

Conclusions. The competitiveness of food industry enterprises, particularly in the confectionery sector, is determined by the complex interaction of internal and external factors. Under wartime conditions in Ukraine, these factors have undergone significant changes, requiring a reassessment of traditional development strategies.

The theoretical analysis revealed the main factors influencing enterprise competitiveness: product quality, innovation activity, pricing policy, brand strategy, logistics efficiency, and adaptability. The specific characteristics of the confectionery industry necessitate constant product range renewal, a focus on healthy nutrition, a high level of product differentiation, and increased demands on marketing and logistics.

The proposed strategies for enhancing competitiveness – innovation, differentiation, cost reduction, marketing, and adaptability – reflect modern requirements for enterprise development under challenging economic conditions. The practical recommendations formulated through this research aim to create sustainable competitive advantages, ensure enterprise stability, and build potential for future growth during the post-conflict recovery period.

Thus, strengthening the competitiveness of food industry enterprises, with a particular focus on the confectionery sector, is one of the key factors in ensuring food security, economic stability, and Ukraine's integration into the global market.

REFERENCES:

1. Balan P. S. (2018). *Stratehichne upravlinnia: navchalnyi posibnyk* [Strategic management: a textbook]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 336 p. (in Ukrainian)
2. Heiets V. M. (2005). *Innovatsiyni rozvytok ekonomiky: stratehiia, polityka, praktyka* [Innovative Economic Development: Strategy, Policy, Practice]. K.: In-t ekonomiky NAN Ukrainy. 696 p. (in Ukrainian)

3. Kotler Ph. (2004). *Osnovy marketynhu* [Marketing Principles]. Kyiv: Osnovy. 720 p. (in Ukrainian)
4. Marycheva L. P., Diadiura I. V. (2021). *Stratehii rozvytku kondyterskoi haluzi v Ukraini: problemy i perspektyvy* [Strategies for the Development of the Confectionery Industry in Ukraine: Problems and Prospects]. *Problems of Economy*, no. (2), pp. 102–110. (in Ukrainian)
5. Mostenska T. L., Boiko V. M. (2019). *Upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstv kharchovoi promyslovosti v umovakh hlobalizatsii* [Management of Competitiveness of Food Industry Enterprises in the Context of Globalization]. *Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics*, no. (6), pp. 8–17. (in Ukrainian)
6. Popova O. L. (2020). *Innovatsiina diialnist u kharchovii promyslovosti: suchasni vyklyky ta napriamy rozvytku* [Innovation Activity in the Food Industry: Modern Challenges and Development Directions]. *Economics of the Food Industry*, no. (1), pp. 45–52. (in Ukrainian)
7. Porter M. (2020). *Konkurentna stratehiia. Tekhniki analizu haluzei i konkurentiv* [Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors]. Kyiv: Nash Format. 424 p. (in Ukrainian)
8. Fedulova L. I. (2004). *Konkurentospromozhnist pidpriemstv: teoretyko-metodolohichni aspekty* [Competitiveness of Enterprises: Theoretical and Methodological Aspects]. Kyiv: KNEU. 340 p. (in Ukrainian)
9. Chorna O. M. (2022). *Marketynhovi stratehii na rynku kondyterskykh vyrobiv Ukrainy* [Marketing Strategies in the Confectionery Market of Ukraine]. *Marketing and Management of Innovations*, no. (1), pp. 138–148. (in Ukrainian)

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Балан П. С. Стратегічне управління: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 336 с.
2. Геєць В. М. Інноваційний розвиток економіки: стратегія, політика, практика. Київ : Ін-т економіки НАН України. 2005. 696 с.
3. Котлер Ф. Основи маркетингу. Київ : Основи. 2004. 720 с.
4. Маричева Л. П., Дядюра І. В. Стратегії розвитку кондитерської галузі в Україні: проблеми і перспективи. *Проблеми економіки*. 2021. № 2. С. 102–110.
5. Мостенська Т. Л., Бойко В. М. Управління конкурентоспроможністю підприємств харчової промисловості в умовах глобалізації. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2019. № 6. С. 8–17.
6. Попова О. Л. Інноваційна діяльність у харчовій промисловості: сучасні виклики та напрями розвитку. *Економіка харчової промисловості*. 2020. № 1. С. 45–52.
7. Портер М. Конкурентна стратегія. Техніки аналізу галузей і конкурентів. Київ : Наш формат. 2020. 424 с.
8. Федуллова Л. І. Конкурентоспроможність підприємств: теоретико-методологічні аспекти. Київ : КНЕУ. 2004. 340 с.
9. Чорна О. М. Маркетингові стратегії на ринку кондитерських виробів України. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2022. № 1. С. 138–148.

DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2025-55-2>

UDC 658.5:338.45(477)

Ushkarenko Iuliia*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Economics, Management and Administration**Kherson State University*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7231-5277>E-mail: Ushkarenkoj@gmail.com**Sorokina Alona***Assistant Lecturer at the Department of Hotel,
Restaurant and Tourism Business**Kherson State University*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1811-5116>E-mail: asorokina@ksu.ks.ua

MODERN APPROACHES TO ASSESSING THE PERFORMANCE EFFICIENCY OF CONFECTIONERY INDUSTRY ENTERPRISES

The article explores current scientific and practical approaches to assessing the performance efficiency of enterprises in the confectionery industry under conditions of economic transformation and high market competition. The need to revise and modernize traditional efficiency assessment methods – primarily based on financial and economic indicators – is emphasized, in order to incorporate modern management tools, dynamic environmental changes, and the growing role of intangible assets. The analysis systematizes the main groups of indicators used in contemporary practice: financial, production-technological, marketing, innovation, and socio-environmental. Special attention is given to the Balanced Scorecard (BSC) concept, which enables strategic performance evaluation by integrating both quantitative and qualitative parameters. The article also examines integrated evaluation methods that provide a generalized assessment of a company's performance based on a set of criteria. Industry-specific features affecting efficiency assessment in confectionery production are identified, including demand seasonality, limited product shelf life, high quality and safety requirements, dependence on imported raw materials, and high energy consumption. The role of digital technologies, management process automation, and Business Intelligence tools in ensuring transparency and objectivity of evaluation is also analyzed. The authors propose recommendations for developing an adaptive efficiency assessment system that combines traditional and modern approaches, taking into account both internal enterprise characteristics and external influencing factors. It is emphasized that integrating such approaches into strategic management practice will enhance enterprise flexibility, improve responsiveness to market challenges, optimize resource use, and ensure sustainable growth in competitiveness over the long term.

Key words: efficiency, enterprise, confectionery industry, assessment, Balanced Scorecard, integrated evaluation, innovation, competitiveness, managerial decisions, strategic planning.

Ушкаренко Ю.В., Сорокіна А.М. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

У статті здійснено дослідження сучасних наукових і практичних підходів до оцінювання ефективності функціонування підприємств кондитерської галузі в умовах трансформації економіки та високого рівня ринкової конкуренції. Акцентовано увагу на необхідності перегляду та оновлення традиційних методик оцінювання ефективності, що базуються переважно на фінансово-економічних показниках, з метою врахування новітніх управлінських інструментів, динамічних змін зовнішнього середовища та зростаючій ролі нематеріальних активів. У процесі аналізу систематизовано основні групи показників, що використовуються в сучасній практиці: фінансові, виробничо-технологічні, маркетингові, інноваційні та соціально-екологічні. Особливу увагу приділено концепції збалансованої системи показників (Balanced Scorecard), яка дає змогу оцінити діяльність підприємства у стратегічній перспективі, поєднуючи кількісні та якісні параметри. Також розглянуто методи інтегрального оцінювання ефективності, що дозволяють отримати узагальнену характеристику рівня результативності роботи підприємства за комплексом критеріїв. Визначено галузеві особливості, які зумовлюють специфіку оцінювання ефективності у кондитерському виробництві, зокрема: сезонність попиту, обмеженість термінів зберігання продукції, високі вимоги до якості та безпеки, залежність від імпортової сировини, енергоємність виробництва тощо. Досліджено роль цифрових технологій, автоматизації управлінських процесів та інструментів бізнес-аналітики (Business Intelligence) у забезпеченні прозорості та об'єктивності оцінювання. Авторами запропоновано рекомендації щодо формування адаптивної системи оцінювання ефективності, яка базується на поєднанні традиційних і сучасних підходів, враховує внутрішні особливості підприємства та зовнішні фактори впливу. Наголошено, що інтеграція таких підходів у практику стратегічного управління дозволить підвищити гнучкість підприємств, ефективніше реагувати на виклики ринку, оптимізувати використання ресурсів і забезпечити стабільне зростання конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі.

Ключові слова: ефективність, підприємство, кондитерська галузь, оцінювання, збалансована система показників, інтегральна оцінка, інновації, конкурентоспроможність, управлінські рішення, стратегічне планування.

Problem statement. The current operating conditions of confectionery industry enterprises in Ukraine are marked by increased instability and risk, driven by the prolonged state of war, disruption of logistics chains, declining consumer purchasing power, and shortages of raw materials. The escalation of military actions on the territory of Ukraine has caused significant losses in production capacities, a shift in economic activity centers, the relocation of businesses, and an urgent need to revise development strategies. Under such conditions, the issue of assessing enterprise performance efficiency becomes especially relevant as a foundation for making informed managerial decisions that ensure adaptation, survival, and gradual recovery.

At the same time, traditional efficiency assessment approaches – primarily focused on financial indicators – prove insufficient for providing a comprehensive understanding of enterprise performance during crisis periods. Existing methods often overlook the specific operational features of businesses under extraordinary conditions, the need for flexible and rapidly adaptive management systems, and the growing importance of intangible assets, human capital, social factors, and risk resilience. In this context, there arises a need to rethink performance assessment approaches in the confectionery sector, taking into account modern challenges such as security threats, economic turbulence, energy crises, and logistical constraints.

It is therefore relevant to introduce assessment models that go beyond financial results and evaluate enterprise adaptability, resource efficiency under scarcity, management process flexibility, and the ability for strategic renewal. At the intersection of economic analysis, managerial innovation, and crisis management, a modern understanding of performance efficiency is being formed – one that requires scientific reflection and practical testing amid martial law conditions in Ukraine.

Analysis of recent research and publications. The issue of evaluating enterprise performance efficiency has traditionally attracted the attention of both scholars and practitioners, as efficiency directly determines the competitiveness, viability, and resilience of businesses under various economic conditions. Theoretical foundations and methodological approaches to efficiency measurement have been addressed in the works of domestic and international researchers such as O. Amosov, I. Blank,

L. Fedulova, S. Pokropyvny, V. Savchuk, R. Kaplan, D. Norton, among others. Their studies highlight both classical and modern methods of efficiency analysis and emphasize the role of strategic management, innovation development, and the Balanced Scorecard (BSC) in ensuring effective enterprise performance.

In particular, the Balanced Scorecard methodology developed by R. Kaplan and D. Norton has gained broad recognition in academic circles as a strategic tool for performance evaluation, integrating both financial and non-financial criteria. The research of I. Blank focuses on the necessity of comprehensive financial analysis and determining an integral efficiency indicator to support managerial decision-making. At the same time, contemporary Ukrainian economists such as O. Yemelyanova, T. Kovalchuk, and Yu. Kuzmenko have examined approaches to crisis management, the development of adaptive evaluation systems, and the digitalization of performance analysis processes.

Several publications are devoted to the specific characteristics of the food industry, particularly the confectionery sector, focusing on production-technological issues, logistics, product quality, the implementation of management systems, and environmental safety. However, most existing research lacks emphasis on the need to adapt performance assessment models to conditions of emergency or martial law, limiting their practical applicability in the current Ukrainian economic reality.

Thus, despite a considerable body of work in the field of enterprise performance evaluation, issues related to the transformation of assessment approaches under conditions of instability, high uncertainty, resource shortages, and the need for rapid managerial decisions remain underexplored. These aspects underline the relevance of further research specifically targeting the confectionery industry, taking into account its sector-specific features and the external economic challenges associated with the ongoing state of war in Ukraine.

The purpose of the article is to explore modern approaches to evaluating the performance efficiency of enterprises in the confectionery industry and to develop proposals for improving the assessment system, taking into account industry-specific features and the challenges posed by martial law in Ukraine.

Presentation of the research material and its main results. In the current conditions of an unstable economic environment, exacerbated by external crisis factors – particularly martial law in Ukraine – the issue of effective enterprise functioning gains special importance. Theoretical comprehension of the essence of efficiency, its types, and determining factors is a necessary prerequisite for building an effective management system at the enterprise level across various industries, including the confectionery sector.

Enterprise performance efficiency is one of the key concepts in economic theory and practice, reflecting the relationship between achieved results and the resources expended. In its most general form, efficiency is understood as the ability of an enterprise to achieve its goals with minimal costs or to maximize returns per unit of input. In the works of domestic and foreign scholars, efficiency is interpreted as a multifaceted economic category that encompasses financial and economic results as well as social, organizational, innovative, and environmental aspects of a business entity's functioning.

At the present stage, efficiency can no longer be reduced solely to profitability or return on investment. It involves a broader range of indicators, including the quality of management processes, adaptability to external changes, innovation activity, customer and employee satisfaction levels, and the ability to ensure sustainable development. Thus, efficiency serves as an integrated indicator that reflects an enterprise's capacity to realize strategic objectives in a dynamic environment.

Scientific literature distinguishes several key types of efficiency that enable a comprehensive evaluation of enterprise performance: economic, production, social, and financial efficiency. For a well-rounded

analysis, it is advisable to examine efficiency through the lens of its various components. A generalized description of the main types of efficiency is presented in Table 1.

According to the data in Table 1, enterprise efficiency is a multidimensional concept and therefore cannot be reduced to a single indicator. Each type of efficiency performs a distinct function within the overall management and decision-making system. For example, high financial efficiency may be accompanied by low social efficiency, which in the long run can negatively affect staff stability and labor productivity. Thus, a key objective is to achieve a balance among different types of efficiency, considering strategic goals and external challenges.

The operations of confectionery enterprises in Ukraine under martial law are characterized by several specific features that significantly affect their performance efficiency. For better visualization, these factors can be grouped into four key categories – resource-related, production, logistics, and marketing – as shown in Table 2.

The data presented show that enterprises are forced to operate in conditions of constant adaptation to changes in the external environment. They must not only maintain current performance but also ensure the ability to respond quickly to challenges. This situation requires the implementation of adaptive performance management systems, focused on long-term stability, innovation, and the timeliness of management decisions.

Traditional approaches to performance evaluation are based on the analysis of financial statements. The main tool in this case is ratio analysis, which allows calculating financial indicators that characterize profitability, solvency, business activity, and financial stability (Table 3).

These indicators are fundamental in performance evaluation; however, they

Table 1

Classification of Enterprise Performance Efficiency Types

Type of Efficiency	Main Characteristics	Key Indicators
Economic	Reflects the overall outcome of resource utilization	Profitability, cost-efficiency, labor productivity
Production	Indicates the level of organization and effectiveness of production processes	Cost of production, output volume, capacity utilization rate
Financial	Characterizes the financial condition and stability of the enterprise	Liquidity, solvency, financial profitability
Social	Reflects social responsibility and working conditions	Wages, employee turnover, social programs

Source: Compiled by the authors [3]

Table 2

Features of Confectionery Enterprises' Operations under Martial Law

Category	Features
Resource-related	Import raw material shortages, rising energy prices
Production	Need for relocation of production facilities, reduced output volume
Logistics	Complications in supply chains, changes in transportation routes
Marketing	Changes in demand structure, increasing importance of the domestic market

Source: Compiled by the authors [2]

Table 3

Key Financial Ratios for Performance Evaluation

Indicator	Formula	Economic Meaning
Profitability Ratio	Net Profit / Revenue	Profitability of operations
General Liquidity Ratio	Current Assets / Current Liabilities	The enterprise's potential to settle debts
Asset Turnover Ratio	Revenue / Total Assets	Efficiency of asset utilization

Source: Compiled by the author [6]

do not account for qualitative aspects of operations, risks, and the innovative activity of the enterprise.

Integral models allow for combining financial and non-financial factors into a unified system. The EVA (Economic Value Added) method evaluates the creation of added economic value, while the CVP (Cost-Volume-Profit) analysis examines the relationship between costs, production volumes, and profit (Figure 1).

The Balanced Scorecard (BSC) system involves the use of four interrelated blocks: financial indicators, customers, internal business processes, and learning and development of personnel. This allows for viewing effectiveness as a multidimensional category.

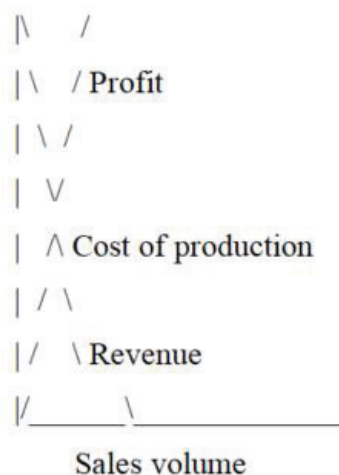

Figure 1. Simplified Structure of the CVP Analysis Model

Source: Created by the authors [6]

Innovative approaches involve the integration of information technologies and big data into the evaluation process. The use of Data Science allows for forecasting performance based on the analysis of behavioral and market data. KPI systems (Key Performance Indicators) focus on achieving specific strategic goals.

Benchmarking is a strategic management tool based on comparing the company's activities with the best practices in the industry. This helps identify weaknesses and adopt effective solutions from competitors.

SWOT analysis is a universal strategic evaluation tool that combines internal characteristics of the enterprise (strengths and weaknesses) with external conditions (opportunities and threats) (Table 4).

SWOT analysis allows for the development of strategies to improve efficiency, based on strengths and opportunities, while considering existing threats and internal limitations.

To assess the effectiveness of confectionery industry enterprises, it is important to consider a wide range of indicators that reflect both the financial and production aspects of their operations. The key indicators for evaluating efficiency are as follows:

1. Product profitability – this indicator reflects the profitability of the products produced by the enterprise. It helps evaluate the effectiveness of production costs.

2. Inventory turnover ratio – this indicator measures the speed at which an enterprise's inventory turns over and helps assess the effectiveness of inventory management.

3. Contribution margin – this shows how much money the enterprise earns after

Table 4
SWOT Analysis of the Confectionery Industry Enterprise

Internal Factors	External Factors
Strengths:	Opportunities:
Known brand	Market expansion
Experienced personnel	Adoption of new technologies
Weaknesses:	Threats:
Outdated equipment	Increased competition
High cost of goods	War risks, relocation

Source: Compiled by the authors [5]

covering the variable production costs. It is one of the key indicators of financial stability.

4. Production capacity utilization – this determines how effectively the enterprise utilizes its production resources.

5. Net profit – the main indicator of an enterprise's financial activity, reflecting its ability to generate profit after all expenses.

6. Sales volume – measures the success of sales in the market and the demand for the enterprise's products [5].

To compare the effectiveness of confectionery enterprises, we will construct a table containing conditional data on the main financial indicators. Let's examine the five largest confectionery enterprises in Ukraine: "Roshen", "Svitoch", "Zhytomyrski Lasky", "Mondelēz Ukraine" and "AVK Confectioners" (Table 5).

Analyzing the data, several important conclusions can be drawn:

1. Product Profitability: the company "Roshen" demonstrates the highest profitability (15.4%), which indicates an effective production strategy and cost management. Compared to "Zhytomyrski Lasky" (10.8%) and "Svitoch" (12.0%), "Roshen" has a significantly greater ability to generate profit from product sales.

2. Inventory Turnover: in terms of inventory turnover, "Roshen" leads (7.1 times per year), meaning products are sold quickly, which helps reduce storage costs. At the same time, "Zhytomyrski Lasky" has the lowest indicator (4.8 times), which may suggest excess inventory or low demand for some types of products.

3. Contribution Margin: "Roshen" has the highest contribution margin (5200 thousand UAH), indicating high production efficiency and the ability to cover variable costs. However, "Zhytomyrski Lasky", with a contribution margin of 3000 thousand UAH, requires attention to cost optimization.

4. Capacity Utilization: "Roshen" also leads in terms of capacity utilization (85%), showing high efficiency in utilizing production resources. Compared to other enterprises, "Zhytomyrski Lasky" has the lowest level (70%).

5. Net Profit: "Roshen" has the largest net profit (750 million UAH), which confirms its leading position in the market and ability to operate efficiently even in difficult economic conditions [4].

The analysis of efficiency indicators revealed several key issues that need to be addressed to improve the overall efficiency of enterprises:

1. Low Capacity Utilization: "Zhytomyrski Lasky" (70%) and «AVK Confectioners» (75%) have significantly lower capacity utilization compared to "Roshen" (85%). This indicates the need to optimize production processes or reduce excess capacity.

2. Low Inventory Turnover: "Zhytomyrski Lasky" and "Svitoch" have low inventory turnover, suggesting the need for improvement in inventory management and updating the product assortment to speed up the turnover of products.

3. Declining Contribution Margin: "Zhytomyrski Lasky" and "AVK

Table 5
Comparative assessment of the efficiency of confectionery industry enterprises

Indicator	Roshen	Svitoch	Zhytomyrski Lasky	Mondelēz Ukraine	AVK Confectioners
Profitability, %	15.4	12.0	10.8	14.2	11.5
Inventory turnover, times/year	7.1	5.5	4.8	6.3	5.9
Contribution margin, thousand UAH	5200	3800	3000	4500	4000
Capacity utilization, %	85	78	70	80	75
Net profit, million UAH	750	520	330	640	510

Source: Compiled by the authors [4]

Confectioners” have a significantly lower contribution margin, which may indicate high variable costs or the need for better efficiency in production planning and organization.

4. Financial Stability: companies with low profitability, such as “Zhytomyrski Lasky”, require special attention to financial planning and reducing production costs. (Table 6):

These issues can be addressed through strategic cost management, improving technological processes, and enhancing management decisions regarding inventory optimization and capacity utilization.

To ensure high operational efficiency in the confectionery industry, it is essential to implement various strategies and tools that not only increase productivity but also ensure high product quality. Below are the key directions that contribute to achieving these goals.

This table provides a clear understanding of the main directions for improving efficiency, the key measures for their implementation, and the expected outcomes. It helps to identify specific actions that can assist enterprises in achieving high performance under current conditions.

Conclusions. Thus, as a result of the study on modern approaches to evaluating the performance of confectionery industry enterprises, several key conclusions can be drawn.

First, there is a clear importance of a comprehensive approach to performance

assessment, which includes not only financial indicators but also aspects of organizational structure, innovation, and management practices. Second, the effectiveness of enterprises in this industry largely depends on their ability to adapt to a changing market by utilizing the latest technologies and management methods. Third, the integration of digital technologies and innovations – such as production automation, the Internet of Things (IoT), and Artificial Intelligence (AI) – is a crucial component for improving enterprise performance.

Moreover, an effective marketing strategy that focuses on consumer needs and builds brand loyalty contributes to achieving stable financial results.

The implementation of modern management practices and continuous optimization of production processes are essential for gaining competitive advantages and ensuring sustainable development in the confectionery sector. Therefore, enterprises should actively adopt advanced methods, focusing on innovations that not only enhance product quality but also reduce costs, thereby increasing overall operational efficiency.

In conclusion, achieving strong performance in today’s conditions requires a holistic approach to efficiency evaluation – one that includes both financial and non-financial indicators – and a readiness to adapt to changes and adopt advanced technologies.

Table 6

Directions for Improving the Efficiency of Confectionery Enterprises

Efficiency Improvement Area	Key Measures	Expected Results
Implementation of modern management approaches	<ul style="list-style-type: none"> – Use of a flexible organizational structure; – Implementation of Management by Objectives (MBO); – Lean management. 	<ul style="list-style-type: none"> – Cost reduction; – Increased responsiveness in management; – Improved corporate culture.
Optimization of production processes	<ul style="list-style-type: none"> – Automation of production lines; – Optimization of logistics processes; – Improvement of quality control. 	<ul style="list-style-type: none"> – Increased production volumes; – Lower storage and transportation costs; – Reduced defect rates.
Marketing tools	<ul style="list-style-type: none"> – Evaluation of consumer preferences and development of targeted products; – Branding and market positioning; – Use of digital marketing channels. 	<ul style="list-style-type: none"> – Attraction of new customers; – Increased brand loyalty; – Growth in online sales.
Innovation and digital transformation	<ul style="list-style-type: none"> – Implementation of automated management systems; – Use of Internet of Things (IoT) for process monitoring; – Use of Big Data analytics and Artificial Intelligence (AI). 	<ul style="list-style-type: none"> – Increased management efficiency; – Improved product quality; – Demand forecasting and resource optimization.

Source: Compiled by the authors [2]

REFERENCES:

- Bohdanova T. V., Stepanenko I. V. (2022). Innovatsiini aspekty zabezpechennia efektyvnoi diialnosti pidpriemstv kondyterskoi haluzi [Innovative Aspects of Ensuring the Effective Operation of Confectionery Industry Enterprises]. *Biznes-navihator.*, (2) 67, pp. 122–128. (in Ukrainian)
- Haidaienko O. M., Holovko T. V. (2021). Suchasni pidkhody do analizu efektyvnosti optymizatsii struktury kapitalu pidpriemstv kondyterskoi haluzi [Modern Approaches to Analyzing the Efficiency of Capital Structure Optimization in Confectionery Enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (7), pp. 132–139. (in Ukrainian)
- Hovorushko T. A., Klymash N. I. (2019). *Upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstv na osnovi vartisno-orientovanoho pidkhodu: monohrafiia* [Performance Management of Enterprises Based on a Value-Oriented Approach: Monograph]. Kyiv: NUFT. 210 p. (in Ukrainian)
- Holoborodko A. (2021). *Performance Evaluation of Confectionery Industry Enterprises: Master's Thesis*. National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky KPI", 92 p. (in Ukrainian)
- Kuzmenko O. V. (2020). Metodyka otsiniuvannia efektyvnosti diialnosti pidpriemstva: suchasni pidkhody [Methodology for Evaluating Enterprise Performance: Modern Approaches] *Ekonomika ta upravlinnia*, (3), pp. 95–100. (in Ukrainian)
- Melnychuk M. I. (2021). Vartisno-orientovane upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstv kharchovoi promyslovosti [Value-Oriented Management of Performance in the Food Industry] *Ekonomika ta orhanizatsiia upravlinnia*, (2) 42, pp. 144–150. (in Ukrainian)
- Prychepa I. V., Sikorska L. V. (2020). Otsiniuvannia efektyvnosti innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva na prykladi PrAT "AVK" [Evaluation of Innovation Performance of Enterprises on the Example of PJSC "AVK"]. *Visnyk VNTU*, (1), pp. 54–60. (in Ukrainian)
- Sorokina A. M. (2023). Analiz suchasnoho stanu pidpriemstv kondyterskoi haluzi Ukrainy ta shliakhy pidvyshchennia ekonomichnoi efektyvnosti vyrobnytstva z zaprovadzhenniam innovatsii [Analysis of the Current State of Confectionery Enterprises in Ukraine and Ways to Improve Economic Efficiency Through Innovation]. *Visnyk KhNTU*, (1), pp. 65–70. (in Ukrainian)
- State and Evaluation of Production Efficiency of Confectionery Enterprises in Ukraine. (2012). *Economics of the Food Industry*, (2), pp. 17–23. (in Ukrainian)
- Shashyna M.V. (2022). Suchasni pidkhody do otsiniuvannia efektyvnosti zbutovoi diialnosti pidpriemstva [Modern Approaches to Evaluating the Sales Performance of Enterprises]. *Naukovi perspektyvy*, (2), pp. 38–44. (in Ukrainian)

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Богданова Т. В., Степаненко І. В. Інноваційні аспекти забезпечення ефективної діяльності підприємств кондитерської галузі. *Бізнес-навігатор*. 2022. № 2(67). С. 122–128.
- Гайдаєнко О. М., Головко Т. В. Сучасні підходи до аналізу ефективності оптимізації структури капіталу підприємств кондитерської галузі. *Економіка та суспільство*. 2021. № 7. С. 132–139.
- Говорущко Т. А., Климаш Н. І. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно-орієнтованого підходу: монографія. Київ : НУХТ, 2019. 210 с.
- Голобородько А. Оцінка ефективності діяльності підприємств кондитерської галузі: магістерська дисертація. КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 92 с.
- Кузьменко О. В. Методика оцінювання ефективності діяльності підприємства: сучасні підходи. *Економіка та управління*. 2020. № 3. С. 95–100.
- Мельничук М. І. Вартісно-орієнтоване управління ефективністю діяльності підприємств харчової промисловості. *Економіка та організація управління*. 2021. № 2 (42). С. 144–150.
- Причепка І. В., Сікорська Л. В. Оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства на прикладі ПрАТ «АВК». *Вісник ВНТУ*. 2020. № 1. С. 54–60.
- Сорокіна А. М. Аналіз сучасного стану підприємств кондитерської галузі України та шляхи підвищення економічної ефективності виробництва з запровадженням інновацій. *Вісник ХНТУ*. 2023. № 1. С. 65–70.
- Стан та оцінка ефективності виробництва підприємств кондитерської промисловості України. *Економіка харчової промисловості*. 2012. № 2. С. 17–23.
- Шашина М. В. Сучасні підходи до оцінювання ефективності збутової діяльності підприємства. *Наукові перспективи*. 2022. № 2. С. 38–44.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2025.
The article was received 07 May 2025.

DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2025-55-3>

УДК 339.45:620.9

Фомішина В.М.

*доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту, маркетингу і туризму
Херсонського національного технічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7276-3280>
E-mail: vfomi0709@gmail.com*

Федорова Н.Є.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Херсонського національного технічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9619-7212>
E-mail: fedorova_nadiia@ukr.net*

Огородник Р.П.

*старший викладач кафедри менеджменту, маркетингу і туризму
Херсонського національного технічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5038-9198>
E-mail: ruslik77@meta.ua*

Саркісян Р.К.

*студент
Херсонського національного технічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-3560-8014>
E-mail: rafael.s.0902@icloud.com*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СИСТЕМИ ЄС

Розглянуто роль і значення електроенергетики як один із головних факторів впливу на процес розвитку економіки країни. Визначено зміст зовнішньоекономічної діяльності енергетичного підприємства, зміст деталізовано за видами операцій суб'єктів господарської діяльності в галузі електроенергетики. На основі аналізу специфічних властивостей товару та особливого характеру відносин між групами учасників ринку електроенергії встановлено особливості зовнішньоекономічної діяльності у галузі. На основі проведеного аналізу виділено ключові особливості управління ЗЕД в галузі електроенергетики, обумовлені стратегічною важливістю цієї сфери, її високою урегульованістю, технічною складністю, специфікою продукту і характером взаємовідносин між учасниками. Запропоновано практичні рекомендації для господарюючих суб'єктів, що здійснюють ЗЕД в галузі енергетики, з урахуванням її специфіки.

Ключові слова: управління, зовнішньоекономічна діяльність, галузь електроенергетики, європейський енергетичний ринок, експорт і імпорт електроенергії.

Fomishyna Vira, Fedorova Nadiia, Ohorodnyk Ruslan, Sarkisyan Rafael. FEATURES OF MANAGING FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES OF ELECTRIC POWER ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF INTEGRATION INTO THE EU ENERGY SYSTEM

The paper examines the role and significance of the electric power industry as a key factor influencing a country's economic development. It focuses on aspects such as energy security, integration into the European energy market, enhancement of economic efficiency, attraction of foreign investments, reduction of energy dependence, and stimulation of technical modernisation. The study defines the scope of foreign economic activity (FEA) for energy enterprises, detailing the types of operations conducted by business entities within the electricity sector. It analyses the specific characteristics of electricity as a commodity – such as its non-storability, immediate consumption, high sensitivity to time and demand, and transportation constraints – and the unique nature of relationships among market participants: Central executive authorities, Wholesale market entities, including producers and electricity sellers, Domestic and foreign electricity consumers. The paper also analyses annual electricity production, consumption, export, and import volumes, as well as the sources of electricity generation in Ukraine. It establishes that the National Power Company "Ukrenergo" 's strategic goal in foreign economic activity is integrating Ukraine's Unified Energy System (UES) into the European energy system ENTSO-E. This integration entails technical, regulatory, and institutional synchronisation with European standards and electricity markets, thereby enhancing electricity export/import capacity and mutually beneficial exchanges (flows). Such integration promotes the convergence of electricity markets across different countries and ensures the reliability of energy supply within Ukraine's UES. Based on the conducted analysis, the study identifies key features of managing foreign economic activity in the electricity sector,

shaped by the strategic importance of the field, its high degree of regulation, technical complexity, product specificity, and the nature of interactions among participants. Considering its specific characteristics, practical recommendations are proposed for business entities engaged in foreign economic activities within the energy sector.

Key words: management, foreign economic activity, electricity sector, European energy market, electricity export and import.

Постановка проблеми. Енергетика відіграє ключову роль у національній економіці України, забезпечуючи її функціонування, розвиток та інтеграцію до світових ринків. Енергетичний сектор має стратегічне значення для економічної стабільності та безпеки держави, адже є основою для роботи промисловості, транспорту, сільського господарства та житлово-комунального господарства і є критично важливим для їх стабільного роботи. За його участі створюється велика частка внутрішнього валового продукту країни, тут працює і сплачує податки значна кількість населення. Генерація і передавання електроенергії потребує реконструкції зруйнованих і будівництва нових об'єктів, розвитку зеленої енергетики, що сприятиме залученню внутрішніх та іноземних інвестицій на модернізацію енергетичної інфраструктури. Інвестування стимулюватиме нову зайнятість та економічне зростання.

Водночас ключовим чинником розвитку електроенергетичної галузі стає зовнішньоекономічна діяльність підприємств галузі, адже, з одного боку, експорт електроенергії традиційно приносить валютну виручку в країну, допомагає підтримувати стабільність гривні, а з другого – імпорту електроенергії дозволяє уникнути дисбалансів і безперервно забезпечувати споживачів продуктом.

Нині зовнішньоекономічна активність у сфері енергетики набула нового значення. У 2022 р. відбувся терміновий перехід української енергосистеми на синхронізовану роботу з європейським енергетичним об'єднанням ENTSO-E, який надав нових можливостей суб'єктам ринку. На сучасному етапі стратегічним пріоритетом діяльності НЕК «Укренерго» є повноцінна інтеграція національної енергосистеми та електроенергетичного ринку в загальноєвропейський простір. Цей процес зумовлює як необхідність теоретичного осмислення механізмів міжнародної взаємодії в енергетиці, так і розвиток практичних підходів до управління зовнішньоекономічною діяльністю в умовах європейської інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий інтерес до аналізу енергетичного ринку в Україні виявляє низка учених. У своїй роботі Бугас В. В. та Казі-

мірова О. В. проаналізували основні характеристики, ключові напрями та специфічні риси економічних операцій, що супроводжують здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємствами електроенергетичного сектору [5]. Гончаренко М. В. досліджує оптовий ринок електроенергії як об'єкт державного регулювання [4]. Лір В., Биконя О. виявляють проблеми дисбалансу попиту та пропозиції на ринку електроенергії [3], та ін. Разом із тим, питання, пов'язані з викликами зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів паливно-енергетичного комплексу, зокрема електроенергетичних підприємств, розглядаються фрагментарно й недостатньо системно, що обумовлює необхідність подальших наукових досліджень у контексті інтеграції України до енергетичного простору ENTSO-E.

Метою статті є визначення особливостей управління зовнішньоекономічною діяльністю господарюючих суб'єктів електроенергетичної галузі України шляхом аналізу специфіки товару, взаємовідносин між групами суб'єктів ринку, аналізу його кількісних характеристик та розробка практичних рекомендацій щодо врахування особливостей управління в зовнішньоекономічній діяльності енергетичних підприємств України.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Зовнішньоекономічна діяльність є важливим інструментом забезпечення стійкого розвитку національної економіки, оскільки вона сприяє розширенню ринків збуту, підвищенню конкурентоспроможності продукції та залученню валютних ресурсів. Через механізми експорту країна не лише отримує валютні надходження, необхідні для макрофінансової стабільності (більш ніж 50 млрд дол.), але й інтегрується у глобальні ланцюги створення доданої вартості (понад 17 млрд дол. у 2024 р.). Крім того, зовнішньоекономічна діяльність сприяє збереженню та створенню робочих місць у галузях, орієнтованих на зовнішні ринки, що позитивно впливає на зайнятість, доходи і сукупний попит [1].

Провідними експортними галузями в Україні протягом останніх років є аграрний сектор (59% товарного експорту) і металургія та сировина (15,2% експортних

доходів) [2]. Водночас стратегічно важливою для України є зовнішньоекономічна діяльність в електроенергетичній галузі, зважаючи на необхідність задоволення потреб побутових і бізнес-споживачів, забезпечення енергетичної безпеки, економічної стійкості країни, геополітичний стан та інтеграцію до європейського енергетичного простору (Табл. 1).

Зміст ЗЕД на рівні мікроекономічного суб'єкта – українського підприємства у галузі електроенергетики, – визначається чинним законодавством (норми НКРЕКП, Міненерго, митного та валютного законодавства і ін.) і полягає в реалізації економічних, технічних, правових та організаційних відносин, пов'язаних із взаємодією України з іншими державами щодо виробництва, постачання, обміну, купівлі-продажу та транзиту електроенергії та відповідної інфраструктури. Регуляторна та договірна база практичної реалізації ЗЕД здійснюється на основі міжнародних договорів, ліцензій, угод.

Зміст ЗЕД, згідно структурного підходу, можна деталізувати, розглянувши складові за видами операцій суб'єктів господарської діяльності в галузі електроенергетики:

1. Експорт і імпорт електроенергії за кордон (експорт) – переважно до країн ЄС; закупівля електроенергії з-за кордону (імпорт) – у періоди дефіциту потужностей.

2. Транзит електроенергії: пропуск електроенергії між третіми країнами через енергетичну інфраструктуру України;

3. Участь у міжнародних енергетичних об'єднаннях: синхронізація з Європейською мережею операторів систем передачі (ENTSO-E); виконання зобов'язань за договорами в рамках Енергетичного співтовариства ЄС.

4. Міжнародні інвестиції та співпраця: реалізація проєктів із модернізації електромереж, генерації за участі іноземних партнерів; залучення коштів міжнародних фінансових організацій.

5. Технічна інтеграція: встановлення стандартів сумісності з європейською енергосистемою; розвиток інтерконекторів – ліній міждержавного з'єднання.

Особливості зовнішньоекономічної діяльності підприємств електроенергетичного сектору, як справедливо зазначають дослідники Лір В., Биконя О., обумовлюються специфікою самої електроенергії як товару, та системною організацією енергетичного ринку [3, с. 9–10].

Тому, насамперед слід визначити специфічні властивості товару «електроенергія». Електроенергія має нетипові для більшості товарів властивості, які безпосередньо впливають на виробництво, зберігання, транспортування та торгівлю електроенергією.

Прояви цих особливостей відчують не тільки виробники, але і споживачі електроенергії в умовах вимушених обмежень на ринку протягом останніх років. Так, виробництво та споживання повинні відбуватися одночасно; електроенергія не може бути ефективно збережена у великих обсягах.

Таблиця 1

Значення ЗЕД у галузі електроенергетики для України

Напрямки очікуваних позитивних змін від ЗЕД	Нові можливості
Енергетична безпека	– Забезпечення надійного постачання електроенергії за рахунок імпорту у критичні періоди (наприклад, у разі дефіциту через обстріли чи аварії). – Доступ до резервних потужностей європейської енергосистеми (ENTSO-E).
Інтеграція до європейського енергоринку	Участь у ринку ЄС дозволяє Україні: – продавати надлишок електроенергії, – купувати за конкурентними цінами, – отримувати інвестиції в модернізацію.
Підвищення економічної ефективності	– Експорт електроенергії приносить валютну виручку. – Розширення ринків збуту сприяє підвищенню завантаження вітчизняних генеруючих потужностей.
Залучення міжнародних інвестицій	– Реалізація проєктів «зеленої» енергетики (ВДЕ). – Фінансування з боку міжнародних фінансових інституцій (СБРР, ЄІБ, Світовий банк).
Зменшення енергозалежності від країни-агресора	Повна синхронізація з ENTSO-E у 2022 році дозволила відмовитись від зв'язків з енергосистемою росії та Білорусі.
Стимул до технологічної модернізації	Необхідність відповідати європейським технічним і екологічним стандартам підштовхує до оновлення інфраструктури.

Джерело: розроблено авторами на основі [2–5]

Миттєве споживання вимагає постійного балансування між генерацією та споживанням. Будь-який дисбаланс між виробництвом і споживанням може призвести до нестабільності в енергосистемі, включаючи можливі відключення.

Споживачі отримують електроенергію в момент виробництва, що робить необхідність її постачання безперервним процесом. При цьому потреби споживачів в електроенергії коливаються, а попит суттєво зростає і падає протягом доби та пори року, тобто демонструє високу чутливість до часу.

Окрім того, передача електроенергії на великі відстані вимагає складної інфраструктури та супроводжується втратами енергії, що потребує значних інвестицій в транспортування (електромережі).

Електроенергія є стандартизованим, однорідним товаром, і її споживча вартість залишається незмінною незалежно від джерела генерації. Розбіжності в собівартості виробників (ядерна, гідро-, теплова, альтернативна тощо генерація), з одного боку, однорідність продукту – з іншого, високий рівень державного і наддержавного регулювання призводять до значних коливань цін на ринку [4].

Особливості управління ЗЕД обумовлюються також характером відносин між учасниками ринку електроенергії. Ринок електроенергії – це складна багаторівнева система взаємодії різних суб'єктів. В умовах ЗЕД ці суб'єкти поділяються на внутрішніх (українських) та зовнішніх (іноземних/європейських) учасників, кожен з яких виконує свою роль у виробництві, передачі, торгівлі й регулюванні електроенергії.

Спираючись на класифікацію суб'єктів енергетичного ринку України, проведену за функціональним принципом у дослідженні Бугас В. В., Казімірової О.В., конкретизуємо учасників ринку у зовнішньоекономічній площині [5], виділяючи наступні рівні їх взаємодії.

- Виробники електроенергії – державні та приватні генеруючі компанії (Енергоатом», ПрАТ «Укргідроенерго», ДТЕК, Donbasenergo, WindFarm, тощо), функція яких – виробництво і постачання обсягів електроенергії на внутрішній ринок і на експорт;

- Оператор системи передачі (НЕК «Укренерго»), виконує функції транспортування електроенергії мережами всередині країни та забезпечення міждержавного перетоку;

- Експортно-орієнтовані трейдери і постачальники (суб'єкти, що здійснюють

купівлю електроенергії на ринку з метою її перепродажу вітчизняним і закордонним кінцевим споживачам;

- Оператори системи передачі в країнах ЄС (наприклад, PSE S.A. у Польщі, MAVIR в Угорщині, Transelectrica в Румунії) – забезпечують перетоки електроенергії між Україною та цими країнами;

- Європейські постачальники, трейдери, кінцеві споживачі (компанії, що купують або продають українську електроенергію на європейських майданчиках;

- Регуляторні органи України (НКРЕКП, Міненерго) і ЄС (національні енергетичні регулятори, ACER) виконують функції узгодження правил, тарифів, дозволів, сертифікації і ін.

У зовнішньоекономічній площині така складна багаторівнева суб'єктна структура вимагає глибокого технічного та регуляторного узгодження між національними енергетичними системами для врахування економічних інтересів багатьох учасників..

Крім цього, міжнародна торгівля електроенергією пов'язана з питаннями енергетичної безпеки, геополітики та інтеграційних процесів, що надає зовнішньоекономічній діяльності в електроенергетиці особливої ваги в стратегічному контексті.

Об'єктом відносин між розглянутими учасниками ринку є електроенергія. Річні обсяги виробництва, споживання, експорту і імпорту електроенергії наведено у табл. 2.

Виробництво електроенергії після незначного зростання у 2021 р., знизилося в 2022–2023 р.р. через пошкодження енергетичної інфраструктури внаслідок військових дій. Спостерігається поступове зниження споживання, що пов'язано з економічним спадом та зменшенням промислової активності. Експорт електроенергії у 2023 р. значно скоротився через обмеження, спричинені пошкодженнями енергетичної інфраструктури та необхідністю забезпечення внутрішніх потреб.

За попередніми підсумками, у 2024 р. в Україні було вироблено понад 130 млрд кВт·год електроенергії. Це на 4,6% менше, ніж у 2023 році, коли виробництво становило близько 137 млрд кВт·год. Причинами скорочення виробництва стали втрати генеруючих потужностей через військові дії та окупацію частини територій, зокрема Запорізької АЕС. При цьому у 2024 році імпорт електроенергії зріс у 5,5 раза порівняно з 2023 роком, досягнувши 4,4 млн МВт·год, що свідчить про дефіцит власного виробництва і необхідність його компенсації [8].

Таблиця 2

**Обсяги виробництва, споживання та експорту/імпорту електроенергії
в ОЕС України протягом 2020–2023 рр.**

Показник	2020		2021		2022		2023	
	Обсяг, млн кВт год	Частка, %	Обсяг, млн кВт год	Частка, %	Обсяг, млн кВт год	Частка, %	Обсяг, млн кВт год	Частка, %
Виробництво е/енергії	155 414,2	100,0	156 000	100	148 800	100	137 000	100
Споживання е/енергії (брутто)	149 726,0	96,3	150 500	96,5	142 000	95,4	130 000	94,9
Споживання е/енергії (нетто)	118 719,5	79,3	120 000	76,9	113 000	75,9	105 000	76,6
Експорт е/енергії	5 166,3	3,3	3 495,4	2,2	2 400	1,6	366,5	0,27
Імпорт е/енергії	2284,9	1,4	1 693,6	1,1	820,4	0,6	806,4	0,6

Джерело: [6; 7]

У загальній структурі генерації електричної енергії основним джерелом електроенергії в Україні є атомна генерація, яка забезпечує понад 50% загального виробництва. Протягом останніх трьох років спостерігається поступове зниження виробництва теплової і гідрогенерації, що може бути пов'язано з руйнацією та подальшою модернізацією обладнання та переходом на більш екологічні джерела енергії [9].

У 2022 році, в умовах надзвичайної енергетичної ситуації, Україна здійснила термінове підключення своєї енергосистеми до мережі ENTSO-E, що стало початком процесу її інтеграції до європейського енергетичного простору. Подальший розвиток у цьому напрямі передбачає технічну синхронізацію та гармонізацію ринкових та регуляторних механізмів. Стратегічним пріоритетом для НЕК «Укренерго» є повна інтеграція до енергетичної системи ЄС, що відкриває нові можливості для міжнародної торгівлі електроенергією та посилення енергетичної безпеки країни [10].

Цей процес передбачає технічну, регуляторну та інституційну синхронізацію з європейськими стандартами та ринками електроенергії за наступними напрямками:

- Синхронізація з ENTSO-E – забезпечення паралельної роботи української енергосистеми з європейською мережею операторів системи передачі ENTSO-E, що включає виконання технічних та регуляторних вимог, необхідних для повноцінної інтеграції;

- Сертифікація як незалежного оператора системи передачі – у 2021 р. Укренерго було сертифіковано як незалежного

оператора системи передачі за європейською моделлю ISO, що є ключовою умовою для інтеграції до ENTSO-E;

- Розвиток міждержавних електромереж – компанія інвестує у модернізацію та розширення міждержавних ліній електропередач, що дозволяє збільшити обсяги експорту та імпорту електроенергії з країнами ЄС;

- Залучення міжнародного фінансування – Укренерго активно співпрацює з міжнародними фінансовими інституціями для залучення інвестицій у розвиток інфраструктури та реалізацію стратегічних проєктів.

Інтеграція до ENTSO-E сприятиме підвищенню енергетичної безпеки України, забезпеченню стабільного функціонування енергосистеми та відкриттю нових можливостей для зовнішньоекономічної діяльності в галузі електроенергетики.

На основі проведеного аналізу можемо виділити ключові особливості управління ЗЕД в галузі електроенергетики в Україні, обумовлені стратегічною важливістю цієї сфери, її високою урегульованістю, технічною складністю, специфікою продукту і характером взаємовідносин між учасниками (табл. 3).

Виявлені особливості управління зовнішньоекономічною діяльністю дозволяють розробити деякі практичні рекомендації для господарюючих суб'єктів, що здійснюють ЗЕД в галузі енергетики, з урахуванням її специфіки, за наступними напрямками:

- Знання та дотримання нормативно-правової бази. Йдеться як про націо-

Таблиця 3

Особливості управління ЗЕД у галузі електроенергетики

Особливість	Форма прояву особливості для суб'єктів ЗЕД
Державне регулювання і ліцензування	ЗЕД у галузі електроенергетики підлягає суворому регулюванню і контролюванню з боку держави (НКРЕКП, Міністерство енергетики, Держмитслужба). Необхідна наявність відповідних ліцензій на: – імпорт/експорт електроенергії; – постачання та передачу електроенергії.
Участь у європейських енергетичних ринках	Після синхронізації з ENTSO-E Україна має змогу: – експортувати/імпортувати електроенергію на ринку ЄС; – брати участь у ринку добової торгівлі, балансуєчному ринку тощо.
Інфраструктурні обмеження	Обсяг і напрямки ЗЕД залежать від наявності міждержавних перетинів (інтерконекторів) та обмежень за напрямками.
Регламентування торгівлі через аукціони	Перетин потужностей для імпорту/експорту розподіляється через електронні аукціони доступу до міждержавного перетину, які організовує «Укренерго». Розподіл потужностей для ЗЕД
Обмеження у воєнний час	З 2022 року ЗЕД в електроенергетиці періодично обмежується з міркувань енергобезпеки, наприклад: – заборона експорту в разі дефіциту; – пріоритети енергетичної безпеки і внутрішнього забезпечення.
Угода про Енергетичне співтовариство	Україна є членом Енергетичного співтовариства ЄС, що зобов'язує її гармонізувати законодавство у сфері енергетики з європейським та виконувати зобов'язання за міжнародними угодами
Валютне регулювання та митні процедури	Розрахунки ведуться в іноземній валюті, що підпадає під валютне регулювання НБУ. Імпорт/експорт електроенергії оформлюється згідно з митним законодавством України.

Джерело: розроблено авторами на основі [8–10]

нальне законодавство (Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та інші нормативні акти, що регулюють ЗЕД), так і про міжнародні угоди, зокрема, про вимоги міжнародних договорів та стандартів, зокрема, ENTSO-E, що стосуються енергетичного сектору.

– Інтеграція до європейських енергетичних ринків. Потребує технічної синхронізації, забезпечення відповідності технічним стандартам ENTSO-E для доступу на європейські енергетичні ринки. Також слід забезпечувати регуляторну відповідність процедур і вимог щодо сертифікації і ліцензування, необхідних для експорту і імпорту електроенергії.

– Ефективне управління політичними і економічними ризиками. Передбачає оцінювання впливу геополітичної ситуації на ЗЕД та розроблення стратегії мінімізації ризиків.

– Налагодження міжнародного партнерства і пошук міжнародних партнерів для спільних проектів і інвестицій, участь у міжнародних енергетичних форумах та виставках для розширення контактів.

– Постійний моніторинг стану на міжнародних енергетичних ринках та адаптація стратегії до умов, що постійно змінюються.

– Інвестування в новітні технології та інноваційні рішення.

Практичне застосування наведених рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності та конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів у сфері зовнішньоекономічної діяльності в галузі енергетики.

Висновки. Енергетика відіграє ключову роль у національній економіці України, забезпечуючи її функціонування, розвиток та інтеграцію до світових ринків. В умовах воєнного стану цей сектор має стратегічне значення для економічної стабільності та безпеки держави. Від 2022 р. ця сфера тісно інтегрована в європейський енергоринок, що, з одного боку, надає нових додаткових можливостей, а з другого – залежності від технічних, правових і безпекових чинників. Україна є членом Енергетичного співтовариства ЄС, що зобов'язує її гармонізувати законодавство у сфері енергетики з європейським та виконувати зобов'язання за міжнародними угодами. Це призводить до підвищення ролі і значення зовнішньоекономічної діяльності господарюючих суб'єктів. Проведене дослідження доводить, що управління зовнішньоекономічною діяльністю у галузі електроенергетики має

низку особливостей, як то: державне регулювання і ліцензування ЗЕД, наявність відповідних ліцензій на імпорту/експорт електроенергії, на постачання та передачу електроенергії, можливості та обмеження міждержавних перетинів, розподіл потужностей для ЗЕД і ін. Виявлені особливості дозволили надати певні рекомендації для господарюючих суб'єктів, що здійснюють ЗЕД в галузі енергетики, з урахуванням її специфіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Національна експортна стратегія до 2030 року: на міжнародному торговельному форумі представлені ключові пріоритети та стратегічні цілі. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=2eb5c34f-2957-4220-b1ab-01d27eff1a2f&lang=uk-UA&title=NatsionalnaEksportnaStrategiia>
2. Тарасовський Ю. Україна у 2024 році експортувала агропродукції на \$24,5 млрд, що є другим результатом після рекорду 2021-го. *Forbes.ua*. URL: <https://forbes.ua/news/ukraina-u-2024-rotsi-eksportovala-agroproduksii-na-245-mlrd-shcho-e-drugim-rezultatom-pislya-rekordu-2021-go-03012025-26034> (дата звернення: 12.05.2025).
3. Лір В., Биконя О. Економічні механізми управління попитом на ринку електроенергії. *Економіст*. 2015. № 2. С. 9-13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2015_2_3
4. Гончаренко М. В. Державне регулювання оптового ринку електричної енергії: світові моделі та вітчизняні реалії. *Державне будівництво*. 2015. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2015_2_9
5. Бугас В. В., Казімірова О. В. Сутність, види та особливості розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств енергетики в національній економіці України. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/77.pdf
6. Державна служба статистики України. Енергетичний баланс України. URL: <https://stat.gov.ua>
7. Платформа Energy Map. Імпорт та експорт електроенергії. URL: [map.ua- https://energy.org](https://energy.org)
8. Україна у 2024 році імпортувала рекордний обсяг електроенергії за 11 років. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/ukraina-u-2024-rotsi-importovala-rekordnyi-obsiag-elektroenerhii-za-11-rokiv>
9. Аналіз ринку електроенергетики в Україні. 2024 рік. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-elektroenergetiki-v-ukraine-2024-god>
10. Офіційний сайт ДП «НЕК «Укренерго». URL: <https://ua.energy/>
1. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. (2024). Natsionalna eksportna stratehiia do 2030 roku: na mizhnarodnomu torhovelnomu forumi predstavleni kluchovi priorytety ta stratehichni tsili [National export strategy until 2030: key priorities and strategic goals presented at the international trade forum]. Available at: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=2eb5c34f-2957-4220-b1ab-01d27eff1a2f&lang=uk-UA>
2. Tarasovskiy, Yu. (2025). Ukraina u 2024 rotsi eksportovala ahroproduksii na \$24,5 mlrd, shcho ye druhym rezultatom pislia rekordu 2021-ho [In 2024, Ukraine exported \$24.5 billion of agricultural products, the second result after the 2021 record]. *Forbes.ua*. Available at: <https://forbes.ua/news/ukraina-u-2024-rotsi-eksportovala-agroproduksii-na-245-mlrd-shcho-e-drugim-rezultatom-pislya-rekordu-2021-go-03012025-26034> (Accessed: 12.05.2025).
3. Lir, V., & Bykonja, O. (2015). Ekonomichni mekhanizmy upravlinnia popytom na rynku elektroenerhii [Economic mechanisms of demand management in the electricity market]. *Ekonomist*, (no. 2), pp. 9–13. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2015_2_3
4. Honcharenko, M. V. (2015). Derzhavne rehulivannia optovoho rynku elektrychnoi enerhii: svitovi modeli ta vitchyzniani realii [State regulation of the wholesale electricity market: global models and domestic realities]. *Derzhavne budivnytstvo*, (no. 2). Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2015_2_9
5. Buhas, V. V., & Kazimirova, O. V. (2018). Sutnist, vydy ta osoblyvosti rozvytku zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv enerhetyky v natsionalnii ekonomitsi Ukrainy [The essence, types and features of development of foreign economic activity of energy enterprises in the national economy of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 12. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/77.pdf
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2024). Enerhetychnyi balans Ukrainy [Energy balance of Ukraine]. Available at: <https://www.stat.gov.ua>
7. Energy Map Platform. (2024). Import ta eksport elektroenerhii [Import and export of electricity]. Available at: <https://map.ua-energy.org>
8. Ukraina u 2024 rotsi importovala rekordnyi obsiag elektroenerhii za 11 rokiv [In 2024, Ukraine imported a record volume of electricity in 11 years]. (2024). *UA-Energy*. Available at: <https://ua-energy.org/uk/posts/ukraina-u-2024-rotsi-importovala-rekordnyi-obsiag-elektroenerhii-za-11-rokiv>
9. Pro-Consulting. (2024). Analiz rynku elektroenerhetyky v Ukraini. 2024 rik [Analysis of the electricity market in Ukraine. Year 2024]. Available at: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-elektroenergetiki-v-ukraine-2024-god>
10. Derzhavne pidpriemstvo "NEK Ukrenerho". (2024). Ofitsiyni sait [Official website]. Available at: <https://ua.energy/>

Стаття надійшла до редакції 30.05.2025.
The article was received 30 May 2025.

DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2025-55-4>

УДК 339.133

Чмут А.В.
*кандидатка економічних наук, доцентка,
старша викладачка кафедри економіки менеджменту та адміністрування
Херсонського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5947-728X>
E-mail: achmut@ksu.ks.ua*

УПРАВЛІННЯ ПРОДАЖАМИ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: АДАПТАЦІЯ ДО ПОВЕДІНКИ ОНЛАЙН-СПОЖИВАЧІВ

У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти управління продажами підприємств кондитерської галузі в умовах цифрових змін маркетингового середовища. Розглянуто еволюцію споживчої поведінки при купівлі кондитерських виробів під впливом цифрових технологій та визначено ключові характеристики сучасного онлайн-споживача. Проаналізовано вплив цифрових каналів комунікації на формування споживчих переваг та вибір. Окреслено можливості використання CRM-систем для управління даними онлайн-споживачів та автоматизації маркетингових зусиль, застосування веб-аналітики для розуміння їхньої поведінки на онлайн-платформах, а також використання чат-ботів та інших інструментів штучного інтелекту для покращення клієнтського сервісу. Установлено, що для ефективного управління продажами в цифровій епосі підприємствам необхідно адаптувати свої стратегії шляхом впровадження відповідних цифрових інструментів та глибокого розуміння потреб онлайн-споживачів.

Ключові слова: управління продажами, кондитерська галузь, цифрова трансформація, онлайн-споживач, поведінка споживачів, CRM-системи.

Chmut Anna. SALES MANAGEMENT OF CONFECTIONERY INDUSTRY ENTERPRISES IN THE DIGITAL ENVIRONMENT: ADAPTATION TO ONLINE CONSUMER BEHAVIOR

The article explores the theoretical and practical aspects of sales management of confectionery industry enterprises in the context of digital changes in the marketing environment. The evolution of consumer behavior in the purchase of confectionery products under the influence of digital technologies is considered, and the key characteristics of the modern online consumer are determined. The impact of digital communication channels on the formation of consumer preferences and choices is analyzed. The possibilities of using CRM systems for managing online consumer data and automating marketing efforts, the application of web analytics to understand their behavior on online platforms, as well as the use of chatbots and other artificial intelligence tools to improve customer service, are outlined. It is established that for effective sales management in the digital age, enterprises need to adapt their strategies by implementing appropriate digital tools and a deep understanding of the needs of online consumers. This article delves into the critical theoretical and practical dimensions of sales management within confectionery enterprises amidst the ongoing digital transformation of the marketing landscape. It meticulously examines the evolution of consumer behavior concerning the acquisition of confectionery items, specifically analyzing the profound influence of digital technologies on these purchasing patterns. Furthermore, the study identifies and elaborates on the salient characteristics defining the contemporary online consumer in this sector, including their motivations, needs, and expectations. A comprehensive analysis is conducted to ascertain the impact of various digital communication channels on the shaping of consumer preferences and their ultimate product choices within the confectionery market. The research also outlines the potential and application of Customer Relationship Management (CRM) systems in effectively managing the data of online consumers and streamlining marketing endeavors through automation. The strategic implementation of web analytics tools for gaining deeper insights into online consumer behavior across digital platforms is explored, alongside the burgeoning role of chatbots and other artificial intelligence (AI) instruments in enhancing customer service provision and bolstering online sales support. The findings of this investigation underscore the imperative for confectionery businesses to adapt their existing sales management strategies to thrive in the digital era. This adaptation necessitates the strategic adoption and integration of relevant digital tools and a foundational understanding of the multifaceted needs and behaviors exhibited by online consumers. Ultimately, the successful navigation of this digital shift is posited as a cornerstone for ensuring the continued competitiveness and sustainable growth of confectionery enterprises in an increasingly digitalized marketplace.

Key words: sales management, confectionery industry, digital transformation, online consumer, consumer behavior, CRM systems.

Постановка проблеми. Ринок кондитерських виробів України є одним із важливих сегментів харчової промисловості, що характеризується значною кількістю виробників, широким асортиментом продукції та високим рівнем конкуренції [7]. Традиційно українські споживачі віддають перевагу різноманітним солодощам, серед яких печиво, торти, цукерки, шоколад та інші ласощі займають вагоме місце у повсякденному житті та святкових подіях. Проте, сучасні реалії, позначені стрімким розвитком цифрових технологій та глибокими змінами в маркетинговому середовищі, вимагають від підприємств кондитерської галузі переосмислення традиційних підходів до ведення бізнесу, особливо в сфері управління продажами.

Саме зміни у споживчій поведінці, зумовлені активним проникненням цифрових технологій у всі сфери життя, є визначальним фактором, що впливає на стратегії управління продажами підприємств кондитерської галузі. Онлайн-канали комунікації та продажів стають все більш важливими, а розуміння мотивацій, потреб та очікувань онлайн-споживачів є ключем до успішної адаптації та ефективного управління продажами в цифровій епосі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти управління продажами та маркетингової діяльності підприємств в умовах цифрової трансформації досліджували у своїх працях такі науковці: О. Данніков, О. Дячун, М. Карпенко П. Іванов, В. Пилипчук, Д. Штефанич та ін.

Проте, незважаючи на наявність досліджень у сфері цифрового маркетингу та поведінки споживачів онлайн, питання управління продажами підприємств саме кондитерської галузі з урахуванням специфіки адаптації до поведінки онлайн-споживачів потребує подальшого поглибленого вивчення.

Метою статті є дослідження теоретичних та практичних аспектів управління продажами підприємств кондитерської галузі в умовах цифрових змін маркетингового середовища шляхом адаптації до особливостей поведінки онлайн-споживачів.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Цифрова епоха відкриває нові можливості для взаємодії з клієнтами, розширення каналів збуту та оптимізації процесів продажу. Однак, вона також ставить перед компаніями нові виклики, пов'язані з необхідністю адаптації до поведінки онлайн-споживачів, вико-

ристання цифрових інструментів маркетингу та побудови ефективної присутності в онлайн-середовищі.

Споживча поведінка в контексті придбання кондитерських виробів зазнала значної трансформації під впливом розвитку цифрових технологій. Традиційно процес прийняття рішення про покупку відбувався лінійно та обмежувався фізичним контактом зі продуктом у точках роздрібної торгівлі. Споживач, керуючись особистим досвідом, порадами знайомих або імпульсними бажаннями, здійснював вибір безпосередньо біля прилавка. Основними джерелами інформації були вітрини магазинів, рекламні матеріали в місцях продажу та, у меншій мірі, телебачення та друковані видання.

З появою та поширенням Інтернету та мобільних пристроїв, споживач отримав безпрецедентний доступ до інформації та альтернативних каналів придбання. Еволюцію споживчої поведінки в кондитерській галузі представлено на рис. 1.

Представлена еволюція призвела до формування складнішої та нелінійної моделі прийняття рішень, де онлайн-канали відіграють ключову роль на всіх етапах – від первинного усвідомлення потреби до післяпродажної взаємодії. Споживачі все частіше починають свій шлях до покупки з онлайн-пошуку, порівнюють пропозиції різних виробників, читають відгуки та рекомендації, перш ніж зробити остаточний вибір, який може бути здійснений як онлайн, так і офлайн.

Сучасний онлайн-споживач кондитерської продукції є складним та вимогливим. Його поведінка визначається низкою мотивацій, потреб та очікувань, які відрізняються від традиційного покупця (табл. 1).

Цифрові канали комунікації стали потужним інструментом впливу на споживчі переваги та вибір у кондитерській галузі. Вони надають споживачам можливість отримувати інформацію, ділитися думками та формувати власну думку про продукти та бренди ще до здійснення покупки (рис. 2).

Візуальний контент, який пропонують соціальні мережі (Instagram, Facebook, TikTok, YouTube) відіграє вагомий роль в комунікації з сучасним споживачем. Яскраві фотографії та апетитні відео кондитерських виробів викликають емоційний відгук та стимулюють бажання спробувати продукт. Інфлюенс-маркетинг, коли відомі особистості діляться своїми

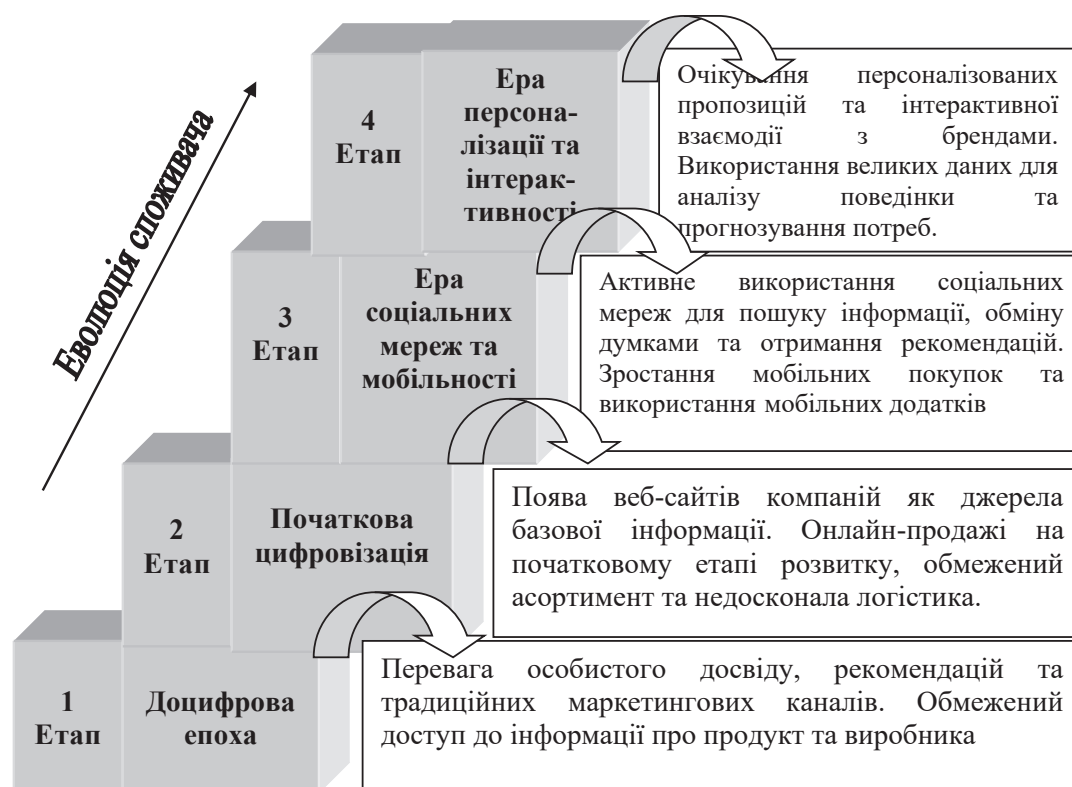

Рис. 1. Еволюція споживача кондитерських виробів в цифрову епоху

Джерело: власна розробка автора на основі [4; 8]

Таблиця 1

Ключові характеристики онлайн-споживача кондитерської продукції

Характеристика	Сутність
Інформаційна обізнаність	Активний пошук інформації про склад, харчову цінність та відгуки; очікування прозорості.
Цінова чутливість	Порівняння цін та очікування вигідних пропозицій (знижки, акції, лояльність).
Зручність та швидкість	Потреба в інтуїтивно зрозумілому інтерфейсі, швидкій навігації, зручних оплаті та доставці, мінімальних зусиллях при замовленні.
Персоналізація	Зацікавленість у персональних рекомендаціях та пропозиціях на основі попередньої активності.
Соціальна взаємодія	Вплив соціальних мереж, думки інфлюенсерів та відгуки інших користувачів на вибір.
Емоційна складова	Важливість емоційного зв'язку з брендом та продуктом, особливо у контексті свят та задоволення.
Очікування високої якості	Вимога свіжої, якісної продукції з належним пакуванням та умовами доставки.
Потреба у візуалізації	Критична важливість якісних фото та відео продуктів; зростання інтересу до VR/AR для ознайомлення.

Джерело: складено автором на основі [2; 3; 5]

позитивними враженнями, значно підвищує довіру до бренду та продукту. Проведення конкурсів, розіграшів та інтерактивних опитувань залучає аудиторію та підвищує її лояльність. Відгуки та коментарі інших користувачів слугують соціальним підтвердженням якості та привабливості продукту.

Блоги та статті надають більш детальну інформацію про склад, процес виробництва, історію бренду та особливості продукції. Рецепти з використанням кондитерських виробів, поради щодо їх вибору та зберігання формують експертний імідж компанії та залучають зацікавлену аудиторію.

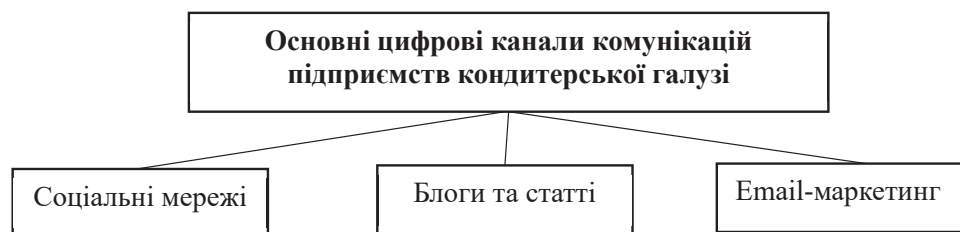

Рис. 2. Основні цифрові канали комунікацій підприємств кондитерської галузі

Джерело: складено автором на основі [3; 5; 8]

Ефективним інструментом для персоналізованої комунікації залишається Email-маркетинг. Розсилки з інформацією про новинки, акції, спеціальні пропозиції, вітання зі святами підтримують зв'язок зі споживачами та стимулюють повторні покупки.

В умовах зростання обсягів даних про онлайн-споживачів, CRM-системи (Customer Relationship Management) стають критично важливим інструментом для підприємств кондитерської галузі. Вони дозволяють централізувати всю інформацію про клієнтів, які взаємодіють з компанією через різні онлайн-канали (веб-сайт, соціальні мережі, email, чат-боти), що дає змогу краще розуміти їхні потреби та вподобання [1].

CRM-систем для управління онлайн-споживачами та автоматизації маркетингових зусиль об'єднують всю інформацію про кожного клієнта в єдиній базі даних, включаючи контактні дані, історію покупок, вподобання та активність на різних онлайн-платформах. Це дозволяє підприємствам отримати цілісне розуміння своєї аудиторії.

Завдяки CRM стає можливим сегментувати клієнтів за різними критеріями, такими як демографічні характеристики, купівельна поведінка, інтереси та рівень лояльності. Такий підхід дає змогу створювати більш точні та персоналізовані маркетингові кампанії.

Також завдяки CRM, компанії можуть надсилати персоналізовані email-розсилки, пропонувати індивідуальні знижки та акції, а також рекомендувати продукти, які, ймовірно, зацікавлять конкретного клієнта. Крім того, ці системи автоматизують багато рутинних маркетингових процесів, наприклад, надсилання вітальних листів або нагадувань про незавершені замовлення, що значно економить час та ресурси.

CRM добре інтегрується з програмами лояльності, дозволяючи відстежувати

накопичені бонуси, надавати спеціальні винагороди постійним клієнтам та аналізувати ефективність цих програм. Важливою функцією є можливість аналізувати результати маркетингових кампаній, відстежуючи відкриття листів, кліки, конверсії та рентабельність інвестицій, що допомагає оптимізувати майбутні маркетингові зусилля.

Таким чином, CRM значно покращує клієнтський сервіс, надаючи службі підтримки доступ до повної історії взаємодії з кожним клієнтом, що забезпечує швидке та ефективне вирішення їхніх питань і проблем.

В цифрову епоху веб-аналітика та інструменти відстеження є незамінними для отримання глибокого розуміння того, як онлайн-споживачі взаємодіють з веб-сайтами, мобільними додатками та іншими онлайн-платформами кондитерських підприємств. Зібрані дані надають цінну інформацію про їхні дії, вподобання, шляхи навігації та конверсійні воронки.

Такі інструменти веб-аналітики, як Google Analytics, Adobe Analytics, Yandex Metrica, Hotjar, надають потужні можливості для збору, аналізу та візуалізації цих даних, дозволяючи підприємствам отримувати системно дані щодо трафіку веб-сайту, поведінка споживача на сайті, конверсії, аналізу кошика, аналізу продажів, A/B тестування [6].

Сучасний етап взаємодії із споживачами в цифровому середовищі характеризується застосуванням чат-ботів та інших інструментів штучного інтелекту, які стають все більш популярними і в кондитерській галузі як ефективний спосіб покращення клієнтського сервісу та підтримки продажів в онлайн-режимі.

Висновки. Таким чином, управління продажами підприємств кондитерської галузі в умовах цифрової епохи вимагає глибокого розуміння трансформації поведінки та активного впровадження цифрових інструментів. Сучасний онлайн-спо-

живач є інформаційно обізнаним, ціново чутливим, очікує зручності, персоналізації та соціальної взаємодії. Цифрові канали комунікації відіграють ключову роль у формуванні його переваг та вибору.

Для ефективного управління продажами в цьому середовищі підприємствам необхідно адаптувати свої стратегії, використовуючи CRM-системи для управління даними та автоматизації маркетингу, веб-аналітику для розуміння поведінки користувачів, чат-ботів та ШІ для покращення клієнтського сервісу. Успішна інтеграція цих інструментів та глибоке розуміння потреб онлайн-споживачів стануть запорукою конкурентоздатності та зростання підприємств кондитерської галузі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Белоцерковский А. Б. Рейтинговая оценка и выбор CRM-систем для управления торговыми предприятиями. *Интелект XXI*. 2019. (5), 14–17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2019-5.2>
2. Данніков О. В. Вдосконалення процесу управління продажем з позицій маркетингового стратегічного планування. *Формування ринкової економіки*. 2014. (32), 91–97.
3. Deloitte. *Digital Consumer Trends 2023: Connect, experience, trust*. URL: <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/digital-consumer-trends-uk.html>
4. Еволюція бізнесу в цифрову епоху. URL: <https://drukarnia.com.ua/articles/evolyuciya-biznesu-v-cifrovu-epokhu-tyNbn>
5. Карпенко, М. М., Іванов, П. С. Цифровізація маркетингу як фактор розвитку підприємств. *Економіка та суспільство*. 2020. (24), 123–128. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/economyandsociety/article/view/1938>
6. MarketingProfs. *Understanding Today's Digital-Savvy Customer*. URL: https://www.marketingprofs.com/articles/ap_cahill/understanding-todays-digital-savvy-customer
7. Чмут, А. В. Маркетингові засади підвищення ефективності функціонування підприємств кондитерської галузі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2024. (53), 39–44. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2024-53-6>
8. Цифрова економіка та її вплив на зміну споживчих звичок і ринкових стратегій. *Академічні візії*. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/1037/914/925>

REFERENCES:

1. Belotserkovskiy, A. B. (2019) Reitynhova otsinka i vybir CRM-system dlia upravlinnia torhovymy pidpriemstvamy [Rating assessment and selection of CRM systems for managing trading enterprises]. *Intelekt XXI*. (5), 14–17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2019-5.2>
2. Dannikov, O. V. (2014) Vdoskonalennia protsesu upravlinnia prodazhem z pozytsii marketynhovoho stratehichnoho planuvannia [Improving the sales management process from the standpoint of marketing strategic planning]. *Formuvannia rynkovoї ekonomiky*, 32, 91–97.
3. Deloitte. *Digital Consumer Trends 2023: Connect, experience, trust*. Available at: <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/digital-consumer-trends-uk.html>
4. Evoliutsiia biznesu v tsyfrovu epokhu [Evolution of business in the digital age]. Available at: <https://drukarnia.com.ua/articles/evolyuciya-biznesu-v-cifrovu-epokhu-tyNbn>
5. Karpenko, M. M., Ivanov, P. S. (2020) Tsyfrovizatsiia marketynhu yak faktor rozvytku pidpriemstv [Digitalization of marketing as a factor in enterprise development]. *Ekonomika ta suspilstvo*. (24), 123–128. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/economyandsociety/article/view/1938>
6. MarketingProfs. *Understanding Today's Digital-Savvy Customer*. Available at: https://www.marketingprofs.com/articles/ap_cahill/understanding-todays-digital-savvy-customer
7. Chmut, A. V. (2024) Marketynhovyi zasady pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia pidpriemstv kondyterskoi haluzi [Marketing principles for improving the efficiency of confectionery enterprises]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii Ekonomichni nauky*. (53), 39–44. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2024-53-6>
8. Tsyfrova ekonomika ta yii vplyv na zminu spozhyvachykh zvychoh i rynkovykh stratehii [Digital economy and its impact on changes in consumer habits and market strategies]. *Akademichni vizii*. Available at: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/1037/914/925>

Стаття надійшла до редакції 29.05.2025.
The article was received 29 May 2025.

DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2025-55-5>

УДК 330.3

Шатіло О.В.

докторка філософії з економіки, доцентка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6588-7111>E-mail: ov.shatilo@ukr.net

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ «ЕКОСИСТЕМА» ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ТРАКТУВАННЯ

В статті проаналізовано визначення поняття «екосистема». Зазначено, що на відмінну від системи науки біології, де термін «екосистема» має чітке визначення, в економічних наукових спільнотах досі триває активний процес формування підходів до його тлумачення. Різні способи розуміння даного поняття зумовлені, передусім, контекстом дослідження, включаючи мету, ціль аналізу, тип підприємства, особливостями її взаємодії з іншими суб'єктами. Обґрунтовано, що після того як термін «екосистема» посів провідні позиції в біології та екології, його застосування почало поширюватися на інші галузі знань і сфери життєдіяльності, і навіть на економіку та світ людей. Досліджено зростання кількості публікацій за ключовим словом «екосистема». Проаналізовано країни з найбільшим обсягом публікацій за ключовим словом «екосистема». Визначено типи даних, що найактивніше використовувалися для поняття «екосистема».

Ключові слова: екосистема, підприємство, технології, організація, інновація, продуктивність, галузь.

Shatilo Oksana. THE EVOLUTION OF THE CONCEPT OF "ECOSYSTEM" AND APPROACHES TO ITS INTERPRETATION

The article analyzes the definition of the concept of "ecosystem". It is noted that, unlike the system of biology, where the term "ecosystem" has a clear definition, an active process of forming approaches to its interpretation is still ongoing in economic scientific communities. Different ways of understanding this concept are determined, first of all, by the context of the study, including the goal, purpose of the analysis, the type of enterprise, the features of its interaction with other subjects. It is substantiated that after the term "ecosystem" took a leading position in biology and ecology, its application began to spread to other fields of knowledge and spheres of life, and even to the economy and the world of people. The growth in the number of publications using the keyword "ecosystem" was investigated. The countries with the largest volume of publications using the keyword "ecosystem" were analyzed. The types of data that were most actively used for the concept of "ecosystem" were identified. It is noted that, scientists believe that ecosystems are traditionally viewed from the following perspectives: as a set of participants who interact and participate in a "value chain"; as a platform for goods and services, where various products are offered to ensure the widest possible range of needs for a similar purpose; as an organization that develops independently. It is noted that an ecosystem is a platform of interconnected network connections that create added value for consumers and increase the efficiency of the enterprise's functioning through the introduction of innovations, interaction with personnel, customers, suppliers, competitors, financial institutions, and interaction regulators. It is noted that an ecosystem is an economic community of interacting entities that consider all participants outside of a single industry that can contribute to expanding the productivity of an enterprise. Thus, the analyzed data indicate that the concept of "ecosystem" is increasingly used in a wide range of economic sectors. At the same time, a study of the scientific literature on the definition of "ecosystem" within the framework of economic science reveals significant variability in interpretations.

Key words: ecosystem, enterprise, technology, organization, innovation, productivity, industry.

Постановка проблеми. Розвиток економіки вимагає від підприємств та суспільства якісно нових способів та методів взаємодії. Технологічний прогрес сприяє швидкій зміні роботи бізнесу, що, в свою чергу, змушує його пристосовуватися до нових глобальних викликів. З метою підвищення ефективності роботи компаній все частіше використовують поняття «екосистема». Нині наукових праць на цю тему з кожним роком стає все більше. Однак, попри значний інтерес до використання екосистем на підприємствах, їх теоретична основа ще недостатньо досліджена. Це зумовлює необхідність детальніше дослідити

сутність та еволюцію екосистеми, яка впливає на діяльність підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення застосування екосистеми на підприємствах є надзвичайно важливим та актуальним в сучасних умовах. Серед науковців, які займалися дослідженням даного питання можна виділити: Артура Тенслі [1, с. 284], який запропонував термін «екосистема» та пояснив його властивості через опис живих організмів, які взаємодіють між собою; Колота А.М. [2, с. 17], який зазначає, що екосистема – це не просто біологічна або технічна система, а динамічний простір взаємодії, що формується

під впливом сучасного світогляду, економічної філософії та ідеології та формують нову економічну культуру та господарську практику. Циганенко О.В., Зубко К.Ю., Самусь К.Ю. [3] розглядають екосистему як сукупність учасників; як організацію, що активно впроваджує інноваційні підходи; як своєрідний майданчик для інтегрованих товарів та послуг. Стінкемп І. [4] зазначає, що екосистема розвивається завдяки активному провадженню інновацій в економічній діяльності підприємств. Майкл Г. Якобідес, Кармело Сеннамо, Аннабель Гавер [5] стверджують, що екосистема базується на сукупності елементів, які сприяють цінності підприємства. Лановська Г.І. [6, с. 258] вважає, що екосистема формується завдяки співпраці держави, бізнесу та науки з використанням організаційної, правової, освітньої й фінансової підтримки, яка сприяє створенню умов для передачі знань з метою перетворення їх на інноваційні продукти. Івахненко І. С. [7] вказує, що інноваційна екосистема відіграє роль драйвера економічного зростання держави, а оптимізація роботи підприємств в контексті становлення ринкових відносин є важливим чинником підвищення її ефективності. Мунро Т. [8] зазначає, що екосистему можна розглядати як динамічну та змінну систему, яка генерує, використовує та перетворює знань на інновації, що стають новими корисними продуктами. Котко О.К. [9, с. 53] виділяє, що ключовою рисою екосистеми є інноваційний підхід, який сприяє поєднанню інформаційної інфраструктури, інноваційної культури та електронного середовища.

Метою статті є аналіз еволюції поняття «екосистема», визначення формування підходів до його тлумачення, дослідження зростання кількості публікацій за ключовим словом «екосистема» в наукометричній базі Scopus.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Вперше поняття «екосистема» використав британський еколог Артур Тенслі у 1935 році в своїй праці “The Use and Abuse of Vegetational Concepts and Terms”, яка була опублікована в журналі “Ecology”. А. Тенслі було запропоновано термін «екосистема», який пояснював взаємодію живих організмів між собою та довкіллям. При цьому, на думку автора, дані організми демонструють складну взаємодію, спільно розвиваються та адаптивно реагують на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища [1, с. 284].

Після того як термін «екосистема» посів провідні позиції в біології та екології, його застосування почало поширюватися на інші галузі знань і сфери життєдіяльності, і навіть на економіку та світ людей. У 1990-х роках з’являється низка публікацій, в яких термін «екосистема» дістає поширення з точки зору досліджень взаємодії організацій як одна з одною, так і з іншими учасниками ринку [2, с. 9].

На відмінну від системи науки біології, де термін «екосистема» має чітке визначення, в економічних наукових спільнотах досі триває активний процес формування підходів до його тлумачення. Різні способи розуміння даного поняття зумовлені, передусім, контекстом дослідження, включаючи мету, ціль аналізу, тип підприємства, особливостями її взаємодії з іншими суб’єктами.

Циганенко О.В., Зубко К.Ю., Самусь К.Ю. вказують [3], що екосистема є бізнес-моделлю, яка консолідує різні послуги та технології на єдиній хмарній платформі під загальним брендом, і призначена для повної та ефективної взаємодії зі споживачами.

Колот А.М. зазначає [2, с. 17], що екосистема у сфері економічної діяльності (сумісно розподіленої праці) – це динамічна, відкрита, добровільна, цілісна платформа (мережа), що формується з економічних агентів (акторів), які об’єднуються навколо ціннісної пропозиції (ціннісних пропозицій), взаємодіють на принципах конкурентного співробітництва, консолідації, коеволюції; обмінюються матеріальними і нематеріальними активами; розподіляють ризики, зобов’язання та зиски; прагнуть стійкого людиновимірного розвитку.

Стінкемп І. [4] вказує, що екосистема – це економічна спільнота взаємодіючих суб’єктів, які розглядають всіх учасників за межами однієї галузі, що можуть сприяти розширенню продуктивності підприємства.

Так, зокрема, Майкл Г. Якобідес, Кармело Сеннамо, Аннабель Гавер розглядають екосистему як «сукупність автономних організацій, що виробляють взаємодоповнені компоненти цінності, які формують певну структуру відносин і взаємодії» [5].

Лановська Г.І. зазначає [6, с. 258], що термін «екосистема» в економічному контексті використовується нещодавно, однак зараз це вже поширене поняття, яке є досить розповсюдженим серед суб’єктів

інноваційного ринку. Варто зазначити, що інноваційна екосистема виокремлюється своєю універсальністю та інтегрованістю серед усталених типів інноваційних систем, які базуються на конкретних мережах.

Івахненко І. С. дотримується думки, що екосистеми традиційно розглядається з таких точок зору: як сукупність учасників, які взаємодіють і приймають участь в «ланцюжку цінностей»; як майданчик товарів і послуг, де пропонуються різні продукти для забезпечення максимально широкого спектру задоволення потреб подібного призначення; як організація, що самостійно розвивається [7].

Мунро Т. визначає екосистему як динамічний і адаптивний організм, що створює, споживає й трансформує знання в інноваційні продукти [8].

Котко О.К. вважає [9, с. 53], що в економіці категорія «екосистема» розкривається через інноваційну діяльність, через активну та продуктивну співпрацю між учасниками.

Отже, на основі вищезазначеного, можна дійти висновку, що екосистема – це платформа взаємопов'язаних мережових зв'язків, які створюють додаткову цінність для споживачів та підвищують ефективність функціонування підприємства через впровадження інновацій, взаємодії з персо-

налом, клієнтами, постачальниками, конкурентами, фінансовими установами та регуляторами взаємодії.

Для детального розуміння визначення поняття «екосистема» проведено аналіз змін обсягів публікацій з початку першого згадування категорії «екосистема» – 1935–2024 роки в наукометричній базі Scopus (рис. 1).

Слід зазначити, що кількість публікацій про екосистеми стрімко зростає протягом останніх трьох десятиліть. У 1994 році обсяг публікацій становив 2398, а в 2024 році було знайдено вже 74 441 публікацію, що в понад 31 раз більше. Це свідчить про підвищення інтересу до поняття «екосистеми» як інструменту розвитку галузей економіки та підприємств.

На рис. 2 показано розподіл публікацій «екосистема» у підбазі Scopus з 1953 року по 2024 рік, згрупованих за галузями знань.

Найбільше публікацій було знайдено в предметній галузі наукових досліджень «Наука про навколишнє середовище», «Сільськогосподарські та біологічні науки», «Науки про Землю та планети» і «Соціальні науки».

При цьому варто зазначити, що кількість країн з найбільшим обсягом публікацій за ключовим словом «екосистема» невпинно зростає (рис. 3).

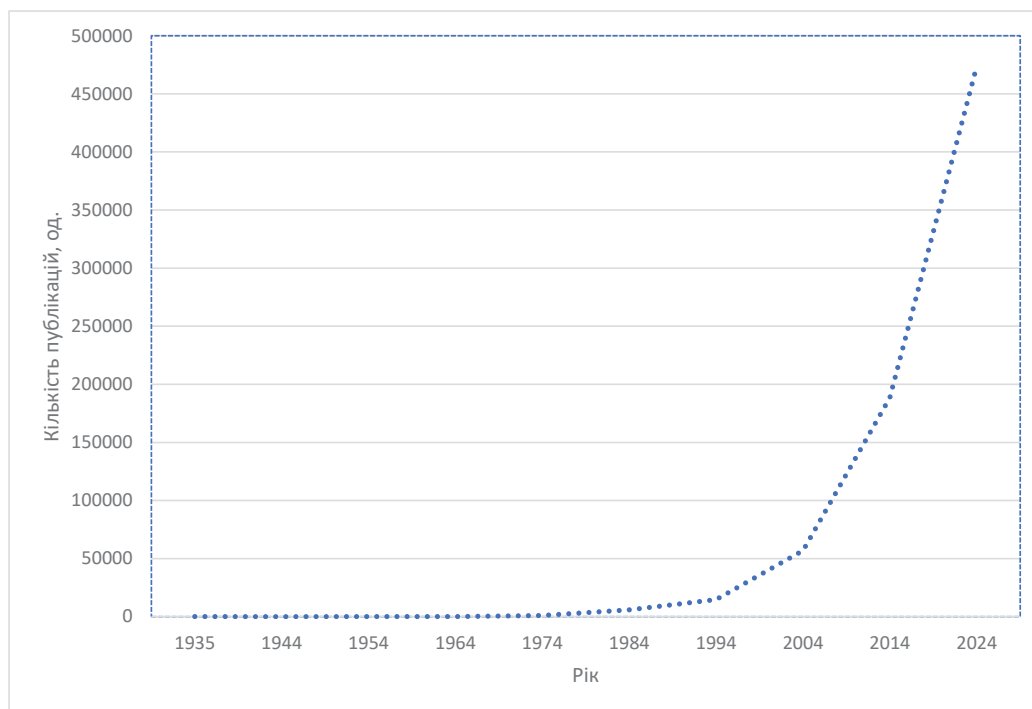

Рис. 1. Зростання кількості публікацій за ключовим словом «екосистема»

Джерело: сформовано автором за даними наукометричної бази [10]

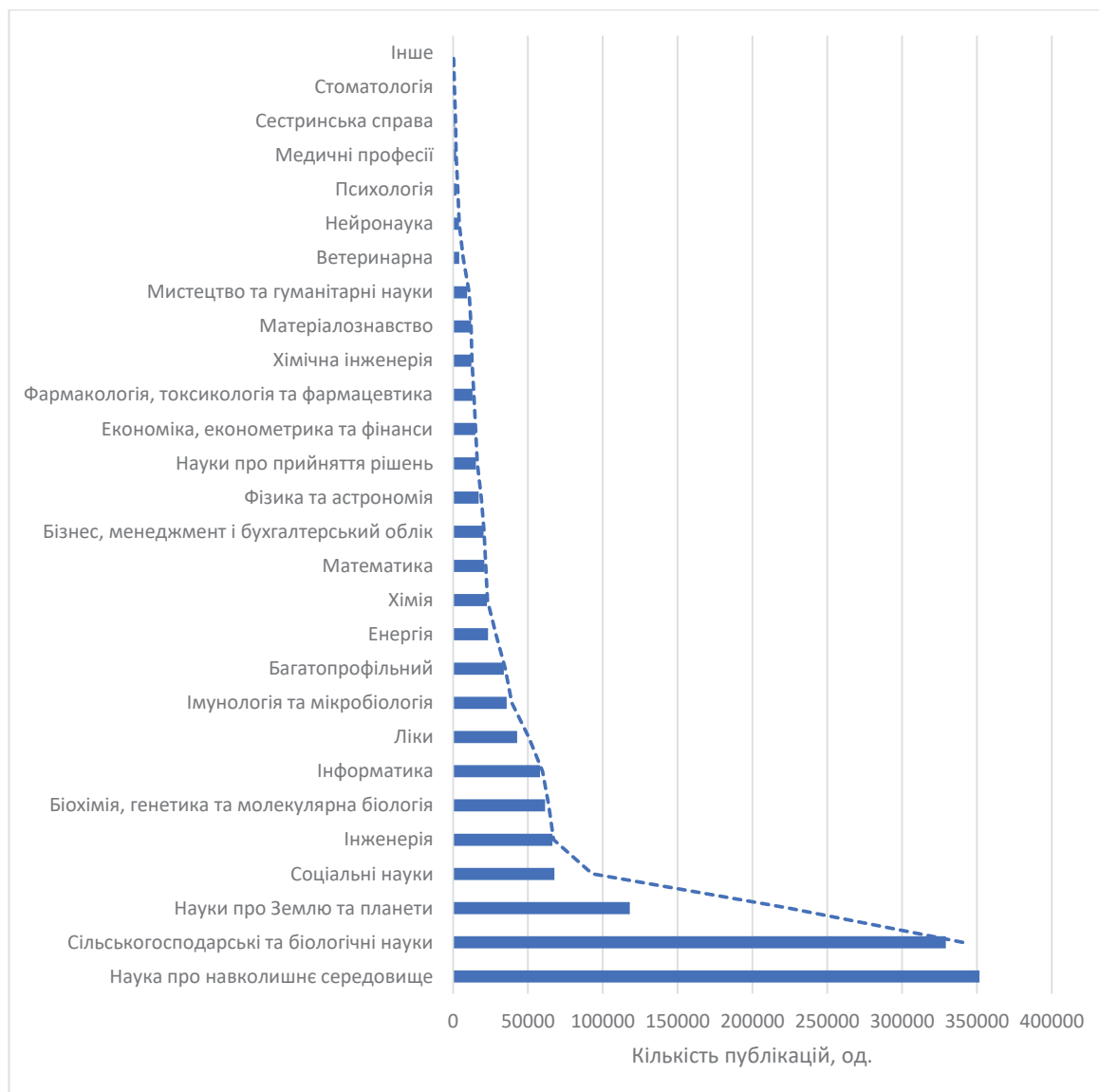

Рис. 2. Розподіл галузей знань публікацій з ключовим словом «екосистема»

Джерело: сформовано автором за даними наукометричної бази [10]

Проаналізувавши період з 1935 по 2024 рр. можна дійти висновку, що до числа лідерів країн з найбільшим числом публікацій за ключовим словом «екосистема» є США – 195329 документів, Китай складає 131622, Велика Британія – 60042, Німеччина – 51800, Канада – 45495. Кількість публікацій в Україні складає 2828. Найменше число публікацій налічується в таких країнах як: Беліз – 104, Гайана – 94, Лівія – 93, Молдова – 92, Домініканська Республіка – 90.

Аналіз публікацій за ключовим словом «екосистема» (рис. 4) є важливим для розуміння того, в якій галузі це поняття використовується найбільше.

Аналізуючи дані з 1935 по 2024 рр. можна стверджувати, що найбільше слово

«екосистема» вживалося в 146 914 документах, «екосистеми» – 111 378, «зміна клімату» – 64 330, США – 41487, «Екологія» – 40441, а найменше з такими «прийняття рішень» – 12 541, «управління екосистемою» – 9158, «озеро» – 8555.

При цьому аналіз типів джерел свідчить, що поняття «екосистема» найчастіше використовувалися в наукових публікаціях (рис. 5).

Так, зокрема, рис. 5 демонструє, що найбільша кількість вживання слова «екосистема» є в журналах – 640388, в матеріалах конференцій – 51697, в книгах – 37504, в книжковій серії – 18 520. При цьому найменша кількість публікацій в торгових журналах – 2704, звітах – 38, інше – 206.

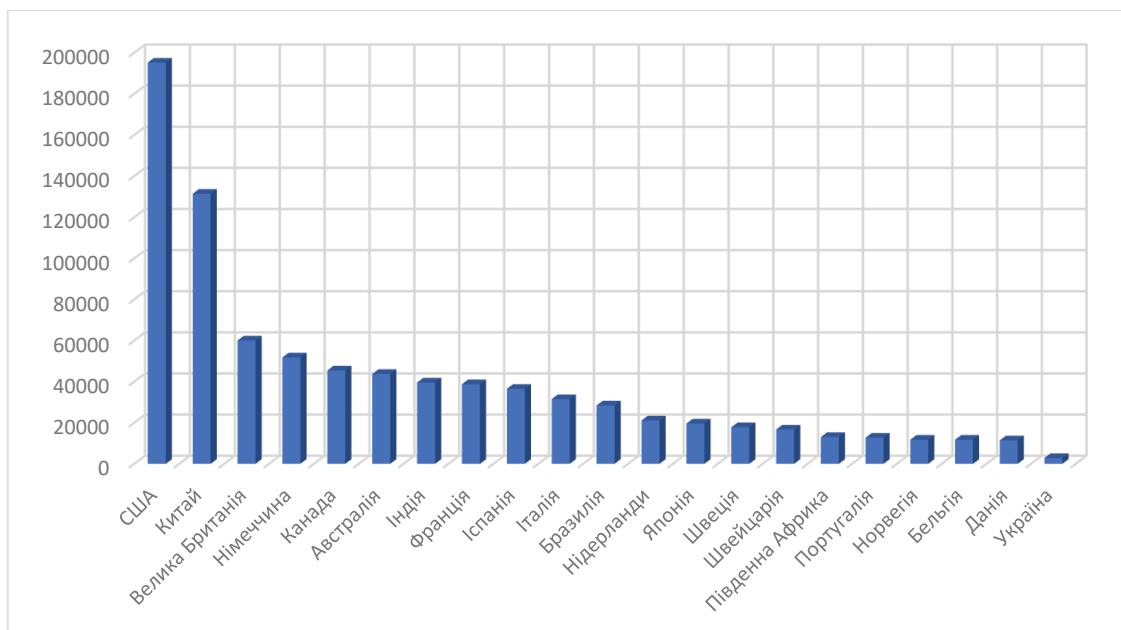

Рис. 3. Країни з найбільшим обсягом публікацій за ключовим словом «екосистема»
Джерело: сформовано автором за даними наукометричної бази [10]

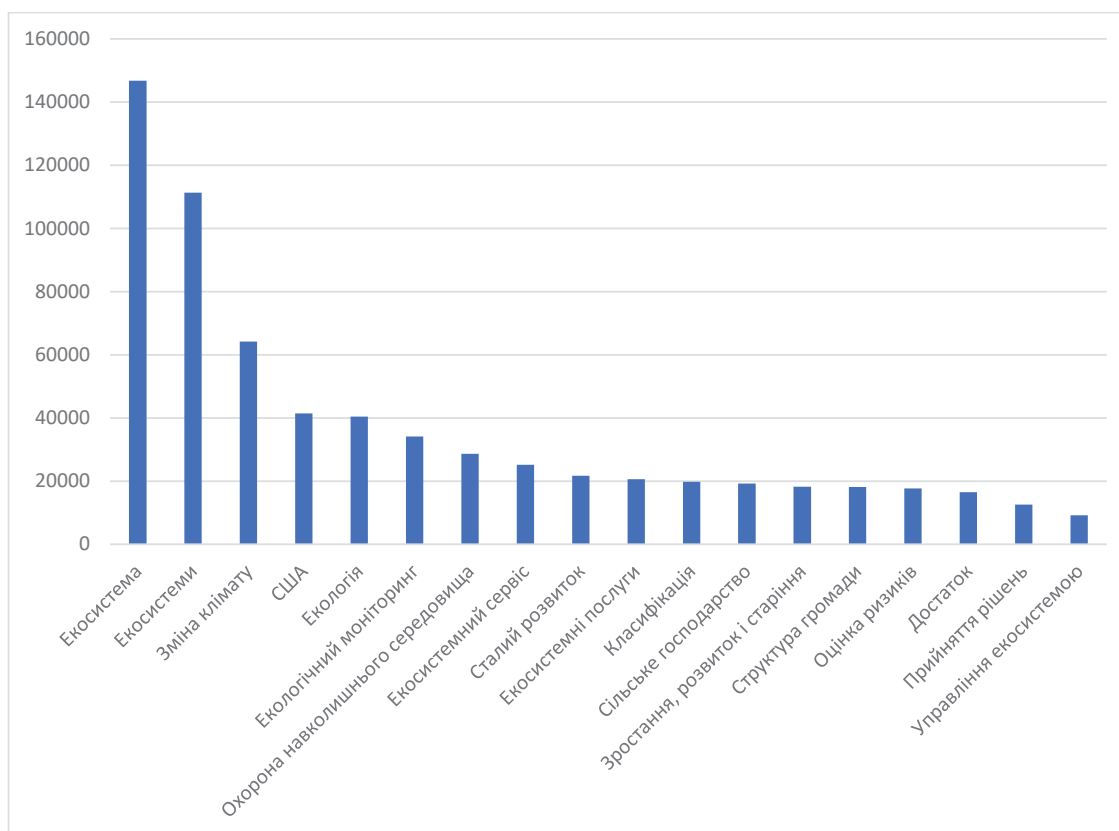

Рис. 4. Аналіз публікацій з ключовим словом «екосистема»
Джерело: сформовано автором за даними наукометричної бази [10]

Аналізуючи дані за 1970–2024 рр., можна побачити, які типи даних найактивніше використовувалися для поняття «екосистема» (рис. 6).

Так, зокрема, аналіз типів даних показує, що з ключом словом «екосистема» найчастіше використовувалися такі типи даних як «набір даних», «колекція», «зображення»,

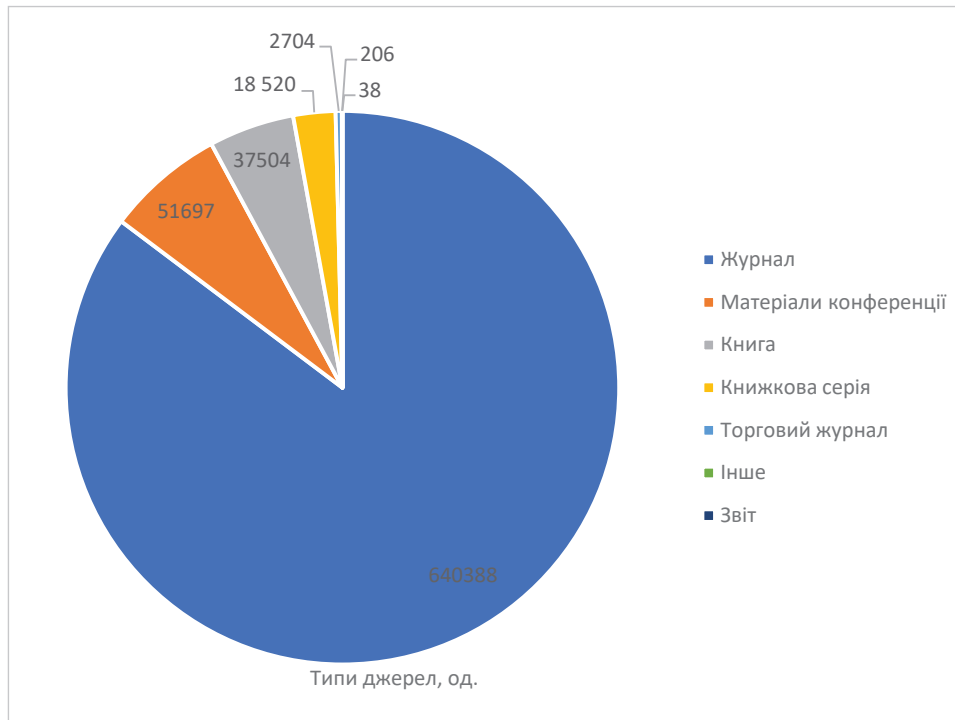

Рис. 5. Аналіз типу джерела з ключовим словом «екосистема»

Джерело: сформовано автором за даними наукометричної бази [10]

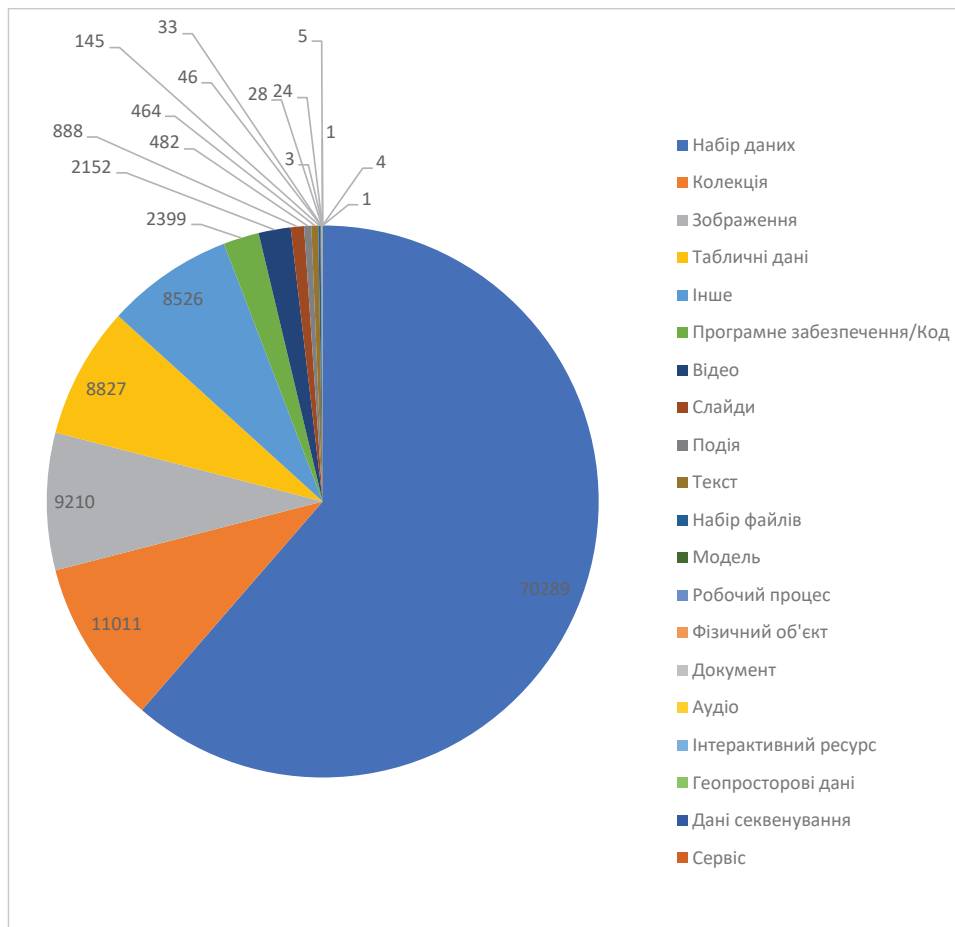

Рис. 6. Аналіз типів даних з ключовим словом «екосистема»

Джерело: сформовано автором за даними наукометричної бази [10]

«табличні дані», а найменше – «робочий процес», «фізичний об'єкт», «документ», «аудіо».

Отже, проаналізовані дані засвідчують про те, що все частіше поняття «екосистема» використовується в широкому спектрі галузей економіки. Водночас, дослідження наукової літератури щодо дефініції «екосистема» в межах економічної науки, виявляє значну варіативність інтерпретацій. Це сприяє актуалізації подальшого детального дослідження сутності зазначеного поняття.

Висновки. Отже, провівши дослідження еволюції поняття «екосистема», можна стверджувати про його значну трансформацію та розширення сфери використання. Від початкового використання в біології, як опису взаємодії живих організмів та їхнього середовища, до широкого використання в функціонуванні підприємств. Проведений аналіз зростання кількості публікацій, розподілу галузей знань, типів джерел та даних лише констатує дану тенденцію. Використання поняття «екосистема» не лише в біологічному контексті, а і в економічному свідчить про його багатогранність та здатність описувати складні системи взаємозв'язків між різними елементами. Сформульоване авторське визначення поняття «екосистема» є результатом цього аналізу та показує розуміння даного терміну як комплексної, гнучкої та багатофункціональної системи взаємопов'язаних елементів, що спільно застосовуються для досягнення поставлених цілей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Tansley A. G. The use and abuse of vegetational concepts and terms. *Ecology*. 1935. P. 284–307. DOI: <https://doi.org/10.2307/1930070> (дата звернення: 22.05.2025).
2. Колот А. М. Екосистемність як імператив стійкого людськомимірного розвитку: препринт. Київ : КНЕУ, 2024. 52 с.
3. Циганенко О. В., Зубко К. Ю., Самусь К. Ю. Формування екосистеми компанії як основи підвищення стійкості бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-65> (дата звернення: 19.05.2025).
4. Стінкемп І. Екосистеми соціальних підприємств: систематичний огляд літератури. URL: https://www.researchgate.net/publication/382975750_Ecosystems_of_Social_Enterprises_A_Systematic_Literature_Review (дата звернення: 22.05.2025).
5. Майкл Г. Якобідес, Кармело Сеннамо, Аннабель Гавер До теорії екосистем. *Стратегічний менеджмент*. Том 39. 2018. С. 2255–2276. URL: <https://sms.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/smj.2904> (дата звернення: 21.05.2025).
6. Лановська Г. І. Інноваційна екосистема: сутність та принципи. *Економіка і суспільство*. 2017. № 11 С. 257–262.
7. Івахненко І. С. Інноваційна екосистема як драйвер економічного розвитку країни. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2019. Вип. 40. Економічний. С. 137–145.
8. Munro T. Triple Helix Newsletter. Triple Helix Association, *Stanford*. 2012. № 1. P. 12–15.
9. Котко О. К. Інноваційна екосистема як нова парадигма інноваційного розвитку економіки. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2016. Т. 21. Вип. 7–1 (49). С. 52–56.
10. Scopus. URL: <https://www.scopus.com/search/form.uri?display=basic#basic> (дата звернення: 27.04.2025).

REFERENCES:

1. Tansley, A. G. (1935) The use and abuse of vegetational concepts and terms. *Ecology*. P. 284–307. DOI: <https://doi.org/10.2307/1930070> (accessed: 22.05.2025).
2. Kolot, A. M. (2024) Ekosystemnist yak imperatyv stiikoho liudynovymirnoho rozvytku. [Ecosystemism as an imperative for sustainable human development]: preprint. Kyiv: KNEU. P. 52.
3. Tsyhanenko, O. V., Zubko, K. lu., Samus, K. lu. (2022) Formuvannia ekosystemy kompanii yak osnovy pidvyshchennia stiikosti biznesu. [Formation of the company's ecosystem as a basis for increasing business sustainability] *Economy and society*. № 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-65> (accessed: 19.05.2025).
4. Stenkemp I. (2024) Ekosystemy sotsialnykh pidpriemstv: systematychnyi ohliad literatury. [Ecosystems of Social Enterprises: A Systematic Literature Review] Review Available at: https://www.researchgate.net/publication/382975750_Ecosystems_of_Social_Enterprises_A_Systematic_Literature_Review (accessed: 22.05.2025).
5. Maikl H. Yakobides, Karmelo Sennamo, Annabel Haver (2018) Do teorii ekosystem. [Towards a theory of ecosystems] *Strategic management*. Volume 39. pp. 2255–2276. Available at: <https://sms.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/smj.2904> (accessed: 21.05.2025).
6. Lanovska, H. I. (2017) Innovatsiina ekosystema: sutnist ta pryntsypy. [Innovation ecosystem: essence and principles]. *Economy and Society*. No. 11, pp. 257–262.
7. Ivakhnenko, I. S. (2019) Innovatsiina ekosystema yak draiver ekonomichnoho rozvytku krainy. Shliakhy pidvy-shchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn. [Innovative ecosystem as a driver of the country's economic development. Ways to increase the efficiency of construction in the conditions of the formation of market relations]. Issue 40. *Economic*. P. 137–145.
8. Munro T. (2012) Triple Helix Newsletter. Triple Helix Association, *Stanford*. № 1. P. 12–15.
9. Kotko, O. K. (2016) Innovatsiina ekosystema yak nova paradyhma innovatsiinoho rozvytku ekonomiky [Innovation ecosystem as a new paradigm of innovative economic development]. *Bulletin of the I.I. Mechnikov ONU*. T. 21. Vyp. 7–1 (49). P. 52–56.
10. Scopus. Available at: <https://www.scopus.com/search/form.uri?display=basic#basic> (accessed: 27.05.2025).

СЕКЦІЯ 2 ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2025-55-6>

UDC 336.74.2

Nanavov Anton

*PhD in Economics, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8129-6266>
E-mail: ananavov@ukr.net*

Blyznyuk Maksym

*Postgraduate Student
Educational and Scientific Institute of International Relations
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-4192-2551>
E-mail: bliznyuk.maks@gmail.com*

IMPLEMENTATION OF EUROPEAN STANDARDS FOR STABLECOIN REGULATION IN UKRAINE

The article analyzes challenges and prospects of implementing European stablecoin regulation standards in Ukraine amid its EU integration process. It emphasizes the swift expansion of global cryptocurrency markets and the increasing use of stablecoins – digital currencies backed by fiat money or other stable assets. The study stresses the urgent need for a comprehensive regulatory framework to reduce financial risks, ensure consumer protection, and prevent misuse in illicit activities such as money laundering and fraud. It discusses how adopting MiCA-inspired regulations could significantly strengthen Ukraine's institutional capacity, address taxation and compliance challenges, and foster a favorable environment for innovation in digital finance and blockchain technologies. This regulatory alignment is crucial for Ukraine's financial stability and growth.

Key words: stablecoins, crypto-assets, virtual assets, regulation, European standards, MiCA, legislative harmonization, financial stability, consumer protection, innovation.

Нанавов А.С., Близнюк М.О. ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ РЕГУЛЮВАННЯ СТЕЙБЛКОІНІВ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена впровадженню європейських стандартів регулювання стейблкоїнів в Україні в умовах інтеграції до ЄС. Автор звертає увагу на стрімкий розвиток ринку криптовалют і зростання популярності стейблкоїнів, які прив'язані до традиційних валют або стабільних активів. Наголошується на необхідності ефективного регулювання для мінімізації фінансових ризиків, захисту споживачів і запобігання незаконним операціям. Вказується на переваги стейблкоїнів: швидкі транскордонні платежі, розвиток інноваційних фінансових продуктів і фінансову інклюзивність. Водночас підкреслюються ризики: дестабілізація фінансової системи та загрози для користувачів через відсутність контролю. Особлива увага приділяється європейському Регламенту MiCA, прийнятому в 2023 році, що встановлює правила емісії, обігу та нагляду за стейблкоїнами. Аналізуються вимоги щодо розкриття інформації, забезпечення резервів, управління ризиками та захисту прав споживачів, а також класифікація стейблкоїнів і розподіл повноважень регуляторів. Досліджуються виклики для України у гармонізації законодавства з MiCA, зокрема внесення змін до закону «Про віртуальні активи». Підкреслюється потреба в розвитку інституційної спроможності регуляторів, їх ресурсів і експертизи. Також важливо підвищення обізнаності учасників ринку, налагодження діалогу між регуляторами та криптоіндустрією, а також вирішення питань оподаткування операцій зі стейблкоїнами, балансувати інтереси держави та інноваційний розвиток. Автор доходить висновку, що гармонізація українського законодавства з європейськими стандартами створить умови для розвитку криптоіндустрії, залучення інвестицій і зміцнення міжнародного співробітництва. Ефективне регулювання стейблкоїнів стане важливим кроком до інтеграції України в глобальну цифрову економіку, забезпечуючи фінансову стабільність і захист споживачів. Це також сприятиме підвищенню довіри до цифрових активів серед населення і стимулюватиме впровадження нових технологій у банківському секторі. Важливою складовою є також розвиток правового поля для підтримки стартапів та інноваційних проєктів у сфері криптотехнологій. Це дозволить Україні посісти гідне місце серед провідних країн у цифровій трансформації економіки та підвищити конкурентоспроможність на світовому ринку.

Ключові слова: стейблкоїни, криптоактиви, віртуальні активи, регулювання, європейські стандарти, MiCA, гармонізація законодавства, фінансова стабільність, захист споживачів, інновації.

Problem statement. The fast-paced growth of the cryptocurrency market and the rising demand for stablecoins – a distinct category of virtual assets whose value is linked to traditional fiat currencies or other stable assets – highlight the need to establish an effective regulatory framework for their oversight. On the one hand, stablecoins open new opportunities for the financial industry by enabling fast and cheap cross-border payments, developing innovative financial products, and promoting financial inclusion. However, on the other hand, uncontrolled use of stablecoins poses significant risks to the country's financial stability. Given their potentially large volumes and close interconnections with the traditional financial system, destabilization of the stablecoin market could lead to a domino effect and negatively affect the stability of financial institutions and markets. Moreover, the absence of adequate regulation poses substantial risks to safeguarding the rights and interests of financial service consumers. Holders of stablecoins may suffer financial losses as a result of market volatility, issuer insolvency, or fraudulent actions by third parties. Consumers should be able to make informed decisions about investing in stablecoins and be protected from unfair practices of market participants [1].

Another crucial consideration is preventing the misuse of stablecoins for financing illicit activities, including money laundering and terrorism.

The regulation of stablecoins is especially pressing in the context of Ukraine's integration into the European Union. Aligning Ukrainian legislation with EU norms and standards is essential for advancing cooperation in the economic and financial sectors. The introduction of a European model for regulating stablecoins will create a favorable environment for innovation and investment attraction, while ensuring effective risk control. Thus, finding the best ways to implement European standards for regulating stablecoins in Ukraine is an important scientific and practical task [2].

Analysis of recent research and publications. Although Ukraine has made strides in establishing a legal framework for virtual assets – particularly with the adoption of the Law on Virtual Assets in 2022 – there is still an absence of targeted regulation specifically addressing stablecoins. As noted by Kovalchuk O. [1], the current legal framework does not define stablecoins

or account for their specific characteristics, resulting in legal ambiguity that constrains the development of the stablecoin market in Ukraine.

Clarifying the legal status and categorization of stablecoins within the broader framework of virtual assets is essential. Depending on their underlying mechanisms and collateral structures, stablecoins may serve as payment instruments, securities, or other financial products. Their classification determines the applicable regulatory regime and the authority responsible for oversight.

Kovalchuk O. [1] also emphasizes the absence of comprehensive regulatory requirements for stablecoin issuers, particularly regarding governance structures, disclosure standards, risk management procedures, and investor protection mechanisms. Without such regulation, investors remain vulnerable, especially in scenarios involving issuer default or asset backing failure. To address this, it is necessary to establish mandatory disclosure rules, create insurance or compensation schemes, and ensure accessible legal remedies for asset holders.

The taxation of stablecoin transactions is another unresolved issue. As outlined in the Draft Law of Ukraine No. 3637 “On Virtual Assets” [4], tax treatment must be clearly defined to avoid ambiguities related to income reporting and potential tax evasion. Transparent and consistent tax rules are critical to creating a predictable environment for both institutional and retail participants.

In addition, the technological infrastructure that supports stablecoins must meet strict cybersecurity and operational standards. This includes ensuring resilience to cyber threats, robust data protection, and the continuity of service, alongside empowering regulatory bodies with adequate supervisory tools.

To effectively address these challenges, Ukraine should adopt a comprehensive regulatory approach inspired by best practices within the European Union. Aligning national legislation with EU standards would help build a coherent and robust regulatory framework, mitigate systemic risks, and encourage financial innovation in Ukraine's digital economy.

The purpose of the article. This article aims to analyze the regulatory framework for stablecoins within the European Union, assess its relevance for Ukraine, and suggest pathways for incorporating European standards into Ukraine's national legislation.

Presentation of the research material and its main results. Stablecoins represent a distinct category of cryptoassets characterized by their aim to maintain price stability by anchoring their value to specific underlying assets. In contrast to highly volatile cryptocurrencies like Bitcoin or Ethereum, stablecoins are engineered to preserve a consistent exchange rate relative to a chosen reference asset – most commonly a fiat currency, such as the US dollar.

Various mechanisms are employed to uphold their stability. The most prevalent are fiat-collateralized stablecoins, such as Tether USD and USD Coin, which are backed by reserves of conventional currency held in the issuing entity's bank accounts. Other stablecoins are secured by physical commodities like gold or by other cryptocurrencies. A different class, known as algorithmic stablecoins, achieves price stability through advanced algorithms and smart contract protocols that automatically manage supply and demand.

Due to their relatively stable value, stablecoins play a vital role within the digital asset ecosystem. They offer an efficient medium for transferring value between various cryptocurrencies without requiring conversion to traditional currencies. Moreover, they are extensively utilized in trading activities on crypto exchanges and serve as effective tools for mitigating market volatility risks [5].

The unique traits of stablecoins are also unlocking new opportunities for international money transfers and extending access to financial services. Compared to traditional methods such as wire transfers or remittance services, stablecoin transactions can be executed almost instantaneously and at significantly lower costs.

Stablecoins offer several key advantages in the context of cross-border payments. By eliminating intermediaries like correspondent banks, they dramatically shorten processing times. While conventional international transfers may take several days – particularly across different legal and monetary jurisdictions – stablecoin transfers can be completed within minutes regardless of location. Additionally, stablecoins reduce transaction costs considerably. Traditional transfer fees may range from 5–10% of the transaction amount, particularly for small-value transfers, and often include unfavorable exchange rates. In contrast, stablecoin transaction fees typically range from just 0.1–1%, or even lower [6].

Blockchain-based systems also enhance access to financial services. In numerous developing regions, significant portions of the population continue to lack access to formal banking services. However, the growing penetration of mobile internet services allows individuals to use digital wallets and engage in transactions via stablecoins.

Beyond remittances, stablecoins hold the potential to broaden access to other forms of financial services. For instance, they may facilitate microloans in areas lacking robust banking infrastructure. Through smart contracts, loan conditions can be encoded directly into the blockchain, automating both disbursement and repayment. This automation reduces operational costs and minimizes credit risk [3].

Furthermore, stablecoins are instrumental in advancing new forms of digital financial innovation, such as decentralized finance (DeFi). DeFi platforms provide a variety of financial services – ranging from lending and trading to insurance – without relying on traditional institutions. Stablecoins, when used as reserve assets within DeFi ecosystems, offer the reliability and stability needed for these protocols to function effectively.

Nevertheless, despite their numerous benefits, stablecoins also pose specific risks that necessitate proper oversight (Chernenko, 2020). Chief among these is the danger of an abrupt collapse in user confidence. If concerns arise regarding the adequacy of a stablecoin's reserves or the credibility of its issuer, it could trigger rapid capital withdrawals and a steep devaluation of the token.

Loss of trust may stem from several factors, such as revelations about insufficient backing, abrupt regulatory changes, technological flaws, or cyberattacks targeting the blockchain infrastructure. In the event of a widespread loss of confidence, the issuer might be unable to redeem tokens at face value, potentially leading to significant depreciation and financial losses for users [8].

To minimize the risk of a «stablecoin raid», clear rules for collateralizing stablecoins and requirements for transparency of issuers' activities should be introduced. Issuers should regularly audit their reserves and provide detailed information on the composition of the collateral. It is important that the collateral is of high quality, liquid and diversified. Another significant risk is the insufficiency of real collateral to cover all obligations under the stablecoins. Some stablecoins use partial collateral or algorithmic stability

mechanisms that do not require a full reserve of the underlying asset. In such cases, the issuer may find itself in a situation where the volume of issued stablecoins exceeds the value of the available collateral [9].

The European Union places strong emphasis on developing a comprehensive and adaptive regulatory framework for the crypto asset market that balances investor protection and financial stability with the encouragement of innovation. A major milestone in this area was the European Parliament's adoption of the Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCA) in April 2023. This regulatory framework establishes a harmonized set of rules for the issuance, circulation, and supervision of crypto-assets across the EU. A significant part of MiCA focuses on the regulation of stablecoins, which are categorized under the framework as either "asset-referenced tokens" or "e-money tokens." [12].

Under MiCA, stablecoin issuers are required to secure authorization from the relevant authority within an EU member state. To qualify for this, issuers must adhere to stringent obligations regarding transparency, the maintenance of reserves, risk mitigation, and the safeguarding of consumer rights. One of the key requirements is that issuers hold reserves equivalent to 100% of the total value of the issued stablecoins, in addition to undergoing routine audits by independent parties [7].

Furthermore, MiCA establishes regulatory standards for entities offering services linked to stablecoins, such as digital asset exchanges and custodial service providers. These entities must be officially licensed, maintain an appropriate governance structure, and comply with rules aimed at avoiding conflicts of interest, protecting client funds, and ensuring proper reporting mechanisms.

A crucial element of MiCA is the delineation of supervisory responsibilities between national authorities and EU-level institutions. The European Banking Authority (EBA) is responsible for supervising issuers of large-scale asset-referenced tokens – those exceeding a total value of EUR 1 billion – as well as all e-money tokens. The regulation of other stablecoins will mainly be handled by national authorities. In terms of taxation, MiCA leaves the matter to individual member states but emphasizes the need for consistent tax treatment across both traditional and digital assets. [7].

The enactment of MiCA marks a significant milestone in shaping a cohesive regulatory

environment for crypto assets across the EU. Its clear and structured rules are expected to support the growth of the stablecoin sector while simultaneously enhancing consumer protections and ensuring macroeconomic stability.

Adopting a similar regulatory approach in Ukraine presents challenges but is vital in the broader context of the country's EU integration efforts. Aligning with the European model offers vast potential for stimulating innovation in financial services, attracting international investment, and deepening collaboration with European institutions. On the other hand, it requires a significant transformation of the domestic regulatory framework and adaptation of market participants to new requirements. One of the key challenges is the need to bring Ukrainian legislation into full compliance with the provisions of MiCA, which involves not only amending the Law on Virtual Assets, but also revising related acts in the areas of financial services, anti-money laundering, consumer protection, etc. It is important to ensure consistency of legal norms and a clear division of powers between regulatory authorities (NBU, NSSMC).

Implementation of European standards will also require a significant strengthening of the institutional capacity of regulators [10].

Sufficient human and financial resources should be provided to effectively perform supervisory functions, and effective mechanisms for coordination and information exchange should be established at both the national and European levels. Regulators must keep pace with rapid technological changes and have the appropriate expertise to assess risks and make informed decisions. Another important task is to raise awareness and build trust among market participants. A broad information campaign should be conducted on the new rules for regulating stablecoins, their benefits, and the responsibilities of issuers and service providers. Regulators should ensure transparency of their activities, maintain an open dialogue with industry representatives, and promote the development of self-regulatory mechanisms [11].

In addressing the taxation of stablecoin transactions, it is crucial to strike a balance between the government's fiscal objectives and the promotion of innovative financial technologies. Tax rules should be simple, unambiguous, and predictable. A grace period for market participants to adapt to the new requirements would be appropriate. Overall,

the implementation of European standards opens up significant prospects for Ukraine. First of all, it will significantly reduce the risks to consumers and financial stability associated with the uncontrolled circulation of stablecoins. Clear rules for the market will help increase public confidence and attract both retail and institutional investors. The harmonization of Ukrainian legislation with EU regulations will also open up new opportunities for domestic projects to enter the European market. Once authorized in Ukraine, stablecoin issuers will be able to provide services throughout the EU.

Conclusions. Stablecoins represent an innovative and promising category of virtual assets with the potential to reshape the financial system. However, their growth also brings considerable risks to consumers and financial stability, making the implementation of effective regulation essential.

The European Union demonstrates a proactive and balanced approach to the regulation of stablecoins. The adopted Crypto Asset Markets Regulation (MiCA) creates unified rules for the issuance, circulation and supervision of stablecoins in the EU. The key elements of the European model are the requirements for issuer authorization, consumer protection, risk management, and the distribution of powers between national and supranational authorities. Implementation of European standards in Ukraine is a challenging but necessary task in the context of EU integration. Finding the right balance between maintaining financial stability and encouraging innovation is crucial. The harmonization of Ukrainian legislation with EU regulations on stablecoins opens up significant prospects for the development of the domestic crypto industry, attracting foreign investment, and strengthening international cooperation. Ukraine has every chance to become a regional leader in the field of virtual assets and blockchain technologies. Further research should be directed at developing detailed proposals for the implementation of the MiCA provisions in domestic legislation, as well as at analyzing the potential socio-economic effects of the introduction of the European model of stablecoin regulation in Ukraine.

REFERENCES:

1. Kovalchuk, O. (2021). Administrativno-pravove rehuliuвання rynku kryptovalut v Ukraini [Administrative and legal regulation of the cryptocurrency market in Ukraine]. *Naukovyi*

chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. vol. 18. Pravo, no. (5), pp. 32–36.

2. Ivakhno, V. (2023). Kryptovaluta v Ukraini: rehuliuvaty chy dozvolity zhority? [Cryptocurrency in Ukraine: regulate or let it burn?] *Loyer*. Available at: <https://loyer.com.ua/uk/kryptovaluta-v-ukrayini-regulyuvaty-chy-dozvolity-zhority/>
3. Chernykh, O. S. (2023). Prava spozhyvachiv finansovykh posluh. Superechlyve pravove rehuliuвання virtualnykh aktiviv (kryptoaktiviv) u zakonodavstvi Yevropeiskoho Soiuzu, Velykoi Brytanii ta Ukrainy [Financial services consumer rights. Contradictory legal regulation of virtual assets (crypto assets) in EU, UK and Ukraine legislation]. In *European potential for the development of legal science, legislation and law enforcement practice: Materials of the international scientific conference* (pp. 65–68). DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-334-7-15>
4. Proiekt Zakonu Ukrainy No. 3637 "Pro virtualni aktivy" [Draft Law of Ukraine No. 3637 "On Virtual Assets"] (2020). Available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/2698>
5. Alexander, C., & Dakos, M. (2020). A critical investigation of cryptocurrency data and analysis. *Quantitative Finance*, vol. 20(2), pp. 173–188. DOI: <https://doi.org/10.1080/14697688.2019.1641347>
6. Ante, L., Fiedler, I., & Strehle, E. (2021). The influence of stablecoin issuances on cryptocurrency markets. *Finance Research Letters*, 41, Article 101867. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101867>
7. Cheng, H.-P., & Yen, K.-C. (2020). The relationship between the economic policy uncertainty and the cryptocurrency market. *Finance Research Letters*, 35, Article 101308. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2019.101308>
8. Chernenko, A. (2020). Cryptocurrency and financial risks. In I. Mihus (Ed.), *International conference on economics, accounting and finance: Book of abstracts* (pp. 49–51). Tallinn: Scientific Center of Innovative Researches; Prague: Academy of Economics and Pedagogy. DOI: <https://doi.org/10.36690/ICEAF.2020.80>
9. Colon, F., Kim, C., Kim, H., & Kim, W. (2021). The effect of political and economic uncertainty on the cryptocurrency market. *Finance Research Letters*, no. 39, Article 101621. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101621>
10. Fang, F., Ventre, C., Basios, M., Kanthan, L., Martinez-Rego, D., Wu, F., & Li, L. (2022). Cryptocurrency trading: A comprehensive survey. *Financial Innovation*, no. 8, Article 13. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40854-021-00321-6>
11. Grobys, K., Junttila, J., Kolari, J. W., & Sapkota, N. (2021). On the stability of stablecoins. *Journal of Empirical Finance*, no. 64, pp. 207–223. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jempfin.2021.09.002>
12. Zetzsche, D., Arner, D., & Buckley, R. (2020). Decentralised finance. *Journal of Financial Regulation*, vol. 6 (2), pp. 172–203.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ковальчук О. Адміністративно-правове регулювання ринку криптовалют в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18. Право*. 2021. № 5. С. 32–36.

2. Івахно В. Криптовалюта в Україні: регулювати чи дозволити згоріти? *Loyer*. 2023. URL: <https://loyer.com.ua/uk/kryptovalyuta-v-ukrayini-regulyuvaty-chy-dozvolyty-zgority/>
3. Черних О. С. Права споживачів фінансових послуг. Суперечливе правове регулювання віртуальних активів (криптоактивів) у законодавстві Європейського Союзу, Великої Британії та України. *European potential for the development of legal science, legislation and law enforcement practice: матеріали міжнародної наукової конференції*. 2023. С. 65–68. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-334-7-15>
4. Проект Закону України № 3637 «Про віртуальні активи». 2020. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/2698>
5. Alexander C., Dakos M. A critical investigation of cryptocurrency data and analysis. *Quantitative Finance*. 2020. Vol. 20, № 2. pp. 173–188. DOI: <https://doi.org/10.1080/14697688.2019.1641347>
6. Ante L., Fiedler I., Strehle E. The influence of stablecoin issuances on cryptocurrency markets. *Finance Research Letters*. 2021. Vol. 41. Article 101867. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101867>
7. Cheng H.-P., Yen K.-C. The relationship between the economic policy uncertainty and the cryptocurrency market. *Finance Research Letters*. 2020. Vol. 35. Article 101308. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2019.101308>
8. Chernenko A. Cryptocurrency and financial risks / Mihus I. (eds.) *International conference on economics, accounting and finance: Book of abstracts*. – Tallinn: Scientific Center of Innovative Researches; Prague: Academy of Economics and Pedagogy, 2020. pp. 49–51. DOI: <https://doi.org/10.36690/ICEAF.2020.80>
9. Colon F., Kim C., Kim H., Kim W. The effect of political and economic uncertainty on the cryptocurrency market. *Finance Research Letters*. 2021. Vol. 39. Article 101621. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101621>
10. Fang F., Ventre C., Basios M., Kanthan L., Martinez-Rego D., Wu F., Li L. Cryptocurrency trading: A comprehensive survey. *Financial Innovation*. 2022. Vol. 8. Article 13. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40854-021-00321-6>
11. Grobys K., Junttila J., Kolari J. W., Sapkota N. On the stability of stablecoins. *Journal of Empirical Finance*. 2021. Vol. 64. pp. 207–223. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jempfin.2021.09.002>
12. Zetzsche D., Arner D., Buckley R. Decentralised Finance. *Journal of Financial Regulation*. 2020. Vol. 6, № 2. pp. 172–203.

Стаття надійшла до редакції 26.05.2025.
The article was received 26 May 2025.

DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2025-55-7>

UDC 339.944.2

Nanavov Anton*PhD in Economics, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8129-6266>
E-mail: ananavov@ukr.net***Blyznyuk Maksym***Postgraduate Student
Educational and Scientific Institute of International Relations
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-4192-2551>
E-mail: bliznyuk.maks@gmail.com*

CRYPTOCURRENCY REGULATION IN THE EU AND UKRAINE: A COMPARATIVE ANALYSIS OF APPROACHES AND THEIR IMPACT ON ECONOMIC STABILITY

The regulation of stablecoins has become a critical issue in the context of digital financial markets, with differing approaches in the European Union and Ukraine. In the EU, the MiCA regulation establishes a comprehensive legal framework, focusing on financial stability, consumer protection, and preventing money laundering. In contrast, Ukraine is still in the process of developing its legal framework for virtual assets, including stablecoins. The article compares the regulatory approaches of both jurisdictions, highlighting the benefits and challenges of stablecoin implementation in financial systems. Key issues discussed include harmonization of Ukrainian laws with EU regulations and the potential for stablecoins in cross-border transactions and digital integration.

Key words: stablecoin regulation, digital assets, European Union, Ukraine, MiCA, financial stability, cryptocurrency.

Нанавов А.С., Близнюк М.О. РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ У ЄС ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ СТАБІЛЬНІСТЬ

У статті проаналізовано європейський та український підходи до регулювання стейблкоїнів, які є важливими інструментами цифрової економіки. Особливу увагу приділено впровадженню регламенту МіСА в країнах ЄС, що забезпечує створення єдиного правового середовища для криптоактивів і стейблкоїнів, спрямованого на фінансову стабільність, захист прав споживачів і запобігання відмиванню коштів. В Україні процес створення законодавчої бази для регулювання віртуальних активів, зокрема стейблкоїнів, лише почався. Прийняття закону «Про віртуальні активи» стало першим кроком у цьому напрямку. Стаття також порівнює підходи двох юрисдикцій до запровадження стейблкоїнів у платіжних системах та економіці загалом. Основна увага зосереджена на ризиках і перевагах впровадження стейблкоїнів, зокрема в контексті монетарної політики, економічної стабільності й захисту споживачів. Одним із ключових питань є потреба гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами для полегшення інтеграції у глобальну цифрову економіку. Водночас розглянуто потенціал використання стейблкоїнів у трансграничних розрахунках і цифровій інтеграції на прикладі українського фінансового сектору. Порівняльний аналіз виявляє значні відмінності у регулюванні між ЄС і Україною — в акценті ЄС на фінансову стабільність та захист прав інвесторів і орієнтації України на інновації та залучення інвестицій. Висновки статті стосуються потреби вдосконалення правового регулювання стейблкоїнів як в Україні, так і в ЄС для забезпечення макроекономічної стабільності та цифрової трансформації. Україні варто зміцнити спроможність регуляторів, підвищити прозорість ринку та запровадити ефективні механізми контролю за обігом цифрових активів. Також важливо активізувати міжнародну співпрацю України з європейськими фінансовими регуляторами для обміну досвідом і впровадження найкращих практик у сфері цифрових фінансів. Особливу увагу слід приділити правовому визначенню типів стейблкоїнів, вимогам до емітентів, прозорості резервів та механізмам збереження паритету.

Ключові слова: регулювання стейблкоїнів, цифрові активи, Європейський Союз, Україна, МіСА, фінансова стабільність, криптовалюта.

Problem statement. The regulation of cryptocurrencies is becoming increasingly relevant as digital assets continue to expand their influence in the global financial environment. Both the European Union (EU) and Ukraine are actively shaping the legal frameworks for cryptocurrency and blockchain

markets, yet they face different challenges, prospects, and strategic goals. The EU has adopted a systematic approach to digital asset regulation, notably through the Markets in Crypto-Assets (MiCA) regulation, which aims to harmonize legislation across member states and ensure transparency, security, and anti-

money laundering measures within the crypto sector. Meanwhile, Ukraine has chosen a more liberal regulatory path by establishing the legal basis with the Law “On Virtual Assets” and seeks to leverage the cryptocurrency sector as a tool for modernizing its financial system and attracting investment. However, the lack of a unified control system and detailed regulation presents risks to market stability and legal clarity. Thus, the core problem lies in the need to develop effective cryptocurrency regulation mechanisms that balance security, innovation, and transparency, promote the integration of digital assets into the financial system, and protect users’ interests. Addressing this problem is crucial for the sustainable development of the cryptocurrency market both in the EU and Ukraine.

Analysis of recent research and publications. Recent studies and publications on the regulation of cryptocurrencies in the European Union (EU) and Ukraine provide valuable insights into the evolving frameworks governing digital assets. Scholars and experts emphasize different aspects of legal, economic, and technological challenges, reflecting both regional specificities and global trends.

Research on EU cryptocurrency regulation highlights the systematic and security-focused approach pursued by European institutions. The Markets in Crypto-Assets (MiCA) regulation is widely regarded as a milestone toward harmonizing the fragmented legal environment across member states. According to Antonov A. V. and Belyaev A. V. [1], MiCA introduces comprehensive licensing requirements for crypto-asset service providers, investor protection measures, and standardized disclosure rules aimed at reducing legal uncertainty and fostering a unified market. According to Derevyanko B. and Turkot O. and Spytska, L., reports by the European Banking Authority and Europol underline the EU’s focus on anti-money laundering (AML) and counter-terrorist financing (CTF) policies, with concrete actions such as mandatory registration and due diligence procedures for exchanges and wallet providers [9; 10].

Despite these advances, researchers point out persistent challenges. Strilets, for instance, notes the issue of regulatory fragmentation due to varying national tax regimes and enforcement practices, which hinder seamless cross-border operations within the EU [11]. Moreover, Rafatska A. M.

and Bukina V. O. emphasize that the rapid development of decentralized finance (DeFi), non-fungible tokens (NFTs), and algorithmic stablecoins remains insufficiently addressed in current legislation, contributing to regulatory ambiguity and slowing innovation. This view is further supported by Deloitte’s findings on the perception of regulatory barriers among blockchain developers [8].

In contrast, Ukraine’s regulatory framework reflects a more liberal and investment-oriented stance. The adoption of the Law “On Virtual Assets” in 2021, along with subsequent amendments, marked a formal legal recognition of digital assets and introduced licensing procedures for crypto exchanges. According to Derevyanko B. and Turkot O., this legislation lays a foundational framework for the Ukrainian crypto market. Ukraine’s Ministry of Digital Transformation and other analytical reports highlight the country’s strong position in global crypto adoption rankings, showcasing its potential as an emerging hub for cryptocurrency innovation and investment [9]. In particular, Antonov A. V. and Belyaev A. V. analyzes the administrative and legal foundations of the functioning of the cryptocurrency market within the framework of Ukrainian legislation, emphasizing the need for regulatory support to ensure transparency, stability, and legal certainty in this sphere [1].

However, Ukrainian researchers and policy analysts also point to significant gaps. Derevyanko B. and Turkot O. [9] observe that despite legislative progress, the absence of detailed secondary regulations and limited institutional capacity create uncertainty for market participants, particularly in areas such as taxation and AML compliance. Spytska L. [10] further stresses the underdeveloped cybersecurity infrastructure and weak enforcement mechanisms, which raise concerns about investor protection and market stability. These shortcomings underscore the need for comprehensive regulatory refinement and institutional strengthening.

Overall, the reviewed literature converges on the necessity of balancing regulatory clarity, innovation support, and risk mitigation. Both the EU and Ukraine recognize cryptocurrencies as integral components of future financial systems but face distinct paths shaped by their unique economic, legal, and political contexts.

The purpose of the article. The aim of the study is to compare the regulatory approaches

to cryptocurrencies in the EU and Ukraine to identify key differences and assess their impact on economic stability and innovation.

Presentation of the research material and its main results. The EU's MiCA regulation, proposed in 2020 and adopted in 2023, represents the first comprehensive legal framework globally aimed specifically at regulating crypto-assets not covered by existing financial services legislation. This regulation applies uniformly across all 27 EU member states and is intended to prevent legal fragmentation, which has previously impeded the development of a single digital asset market within the EU. MiCA mandates that all crypto-asset service providers (CASPs) must be authorised by national competent authorities, adhere to strict governance and capital requirements, and comply with detailed transparency obligations, including the publication of whitepapers that disclose project risks. According to a 2023 report by the European Commission, over 70% of crypto-asset companies operating in the EU favour the regulation, citing increased legal clarity and cross-border operability as key benefits. This level of regulatory cohesion is aimed not only at consumer protection and investor trust but also at establishing the EU as a competitive and secure environment for blockchain-based innovation [8].

The emphasis within the EU on anti-money laundering (AML) and counter-terrorist financing (CTF) compliance is a defining element of its approach. Under the Fifth Anti-Money Laundering Directive (AMLD5), crypto exchanges and wallet providers must register with financial authorities and implement rigorous Know Your Customer (KYC) and due diligence procedures. According to Europol's 2022 threat assessment report, cryptocurrencies accounted for over €1.1 billion in suspicious financial activity, representing approximately 1.5% of total crypto transaction volume within the EU (table 1). The EU's response has included intensified scrutiny of decentralised exchanges (DEXs), privacy coins, and crypto

mixing services. Furthermore, the EU's Anti-Money Laundering Authority (AMLA), set to become operational in 2026, will centralise oversight functions and coordinate national efforts, indicating the EU's long-term strategic commitment to combatting financial crime within the digital finance space [11].

In addition to safeguarding the integrity of the financial system, the EU has also undertaken initiatives to promote innovation. The Digital Finance Strategy, launched in 2020, outlines the role of regulatory sandboxes and pilot regimes to enable firms to test innovative blockchain solutions in a controlled legal environment. Data from the European Blockchain Observatory (2023) indicates that over 200 pilot projects have been launched across sectors ranging from trade finance and supply chain to digital identity.

The European Investment Bank has also issued several digital bonds using blockchain technology, demonstrating institutional adoption. Moreover, according to Eurostat, the percentage of EU financial institutions investing in distributed ledger technology (DLT) infrastructure rose from 18% in 2020 to 46% in 2023. These statistics suggest that regulation in the EU is not only reactive but also proactively shaping a robust and secure environment conducive to the long-term growth of digital financial instruments [6, c. 127].

Ukraine, in contrast, has approached cryptocurrency regulation from a liberal and adaptive perspective, aiming to create a fertile ground for the development of its fintech sector. The Law "On Virtual Assets," passed by the Verkhovna Rada in 2021 and signed into law in 2022, provides the initial legislative recognition of digital assets, assigning the National Commission on Securities and Stock Market (NCSSM) the role of key regulatory authority. The law defines virtual assets as intangible goods and introduces a licensing regime for crypto exchanges and custodial services. However, implementation remains incomplete due to the delay in adopting associated tax codes and secondary legislation.

Despite this, Ukraine has rapidly become one of the world's most active countries in cryptocurrency adoption. According to the 2022 Global Crypto Adoption Index published by Chainalysis, Ukraine ranked fourth globally, driven by a tech-savvy population and a largely cash-based economy

Table 1
Volume of suspicious transactions in the
EU crypto market (2020–2022)

Year	Estimated Suspicious Volume (€ billion)	% of Total Crypto Volume
2020	0.64	1.2%
2021	0.93	1.4%
2022	1.10	1.5%

Source: compiled based on [3]

seeking digitisation avenues amid ongoing conflict.

Statistical data from the Ministry of Digital Transformation of Ukraine indicate that the number of registered cryptocurrency-related businesses increased from 47 in 2020 to 197 in 2023, representing over a 300% growth [5, c. 102]. Furthermore, during the initial months of the Russian invasion in 2022, over \$60 million in cryptocurrency donations were processed through government-coordinated platforms, highlighting the agility and utility of digital assets in crisis scenarios. Nevertheless, Ukraine's regulatory framework is still considered fragmented by international observers, such as the IMF and the World Bank. Reports suggest that although the country has made strides in integrating international standards, including those of the Financial Action Task Force (FATF), enforcement mechanisms remain weak, with limited institutional capacity to monitor and sanction non-compliance effectively [10].

Table 2
Number of registered crypto companies
in Ukraine (2020–2023)

Year	Registered Companies
2020	47
2021	115
2022	163
2023	197

Source: compiled based on [3]

Another comparative dimension lies in the degree of legal harmonisation and institutional maturity. While the EU benefits from supranational legislative instruments and the coordinated efforts of bodies such as the European Central

Bank, the European Securities and Markets Authority, and the European Systemic Risk Board, Ukraine's institutional landscape is more centralised and vulnerable to political influence. Moreover, the EU has access to advanced digital infrastructure, including interoperable digital ID systems and cross-border payment solutions, which facilitate the implementation of crypto regulations. Ukraine, though ambitious, continues to struggle with systemic corruption, administrative delays, and infrastructure limitations. A 2023 survey conducted by the Centre for Economic Strategy revealed that 62% of Ukrainian crypto entrepreneurs consider legal uncertainty and tax ambiguity as primary barriers to long-term investment in the sector [2, c. 160].

The philosophical underpinnings of crypto regulation also differ. The EU's regulatory philosophy is rooted in precautionary principles, prioritising financial stability, systemic risk containment, and institutional trust. This approach often results in slower but more deliberate regulatory progress. Conversely, Ukraine's strategy leans toward regulatory experimentation and market liberalisation, aimed at accelerating capital inflows and technological adaptation.

While this has facilitated early adoption and agile development, it has also exposed the market to speculative volatility and consumer risk. For instance, in 2023, the National Bank of Ukraine reported an increase in fraud-related complaints involving crypto transactions by 37% compared to the previous year, underscoring the need for better enforcement and consumer education. Despite their differences, both the EU and Ukraine recognise the necessity of adapting legal systems to digital finance trends and

Table 3
Comparison of cryptocurrency regulation approaches in the EU and Ukraine

Criterion	EU	Ukraine
Regulatory base	MiCA Regulation, AMLD5	Law "On Virtual Assets", draft by-laws
Level of harmonisation	High (coordinated legislation for all member states)	Low (national norms, lack of clear regulation)
Priorities	Consumer protection, AML, financial market stability	Liberalisation, investment stimulation, fintech development
Transaction volume (2023)	Approximately €1.2 trillion	Approximately \$1.5 billion
Participation in international initiatives	Active (FATF, IOSCO, G20)	Partial (adaptation of FATF standards, participation in consortia)

Source: compiled based on [7]

ensuring market integrity [1]. Recent efforts to align Ukrainian legislation with MiCA and other EU standards suggest a growing convergence. Joint declarations on digital transformation and fintech cooperation between the EU and Ukraine have been signed as part of Ukraine's accession aspirations, and pilot exchanges of supervisory practices are ongoing. These collaborative efforts may, over time, reduce discrepancies and enable regulatory interoperability.

In terms of economic implications, the EU's comprehensive regulatory regime is expected to enhance investor confidence, reduce compliance costs for cross-border firms, and attract institutional capital. According to a 2024 PwC report, 84% of European institutional investors view MiCA as a positive development that improves market predictability [9]. In Ukraine, however, the economic impact of crypto regulation is more nuanced. While it has encouraged entrepreneurial growth and supported wartime resilience, the absence of full legal clarity deters long-term foreign investment. To bridge this gap, international technical assistance programmes have been launched, including the EU4Digital initiative, which supports Ukraine in developing digital governance tools aligned with EU best practices.

The divergence in regulatory timelines is also notable. The EU's MiCA regulation underwent four years of consultation, debate, and phased implementation, reflecting its cautious approach. Ukraine's law, by contrast, was drafted, adopted, and signed into law within 18 months, demonstrating political will but also exposing legislative gaps. This disparity in temporal dynamics reflects broader structural and cultural differences in governance models and legislative processes [4, c. 149].

The impact of regulatory frameworks on economic stability in the context of cryptocurrency markets within the European Union and Ukraine represents a complex interplay of legal, financial, and macroeconomic factors. Cryptocurrencies, by their nature, challenge conventional financial paradigms by introducing decentralised, borderless, and often pseudonymous systems of value exchange. As such, the way in which regulatory systems are designed and implemented plays a substantial role in either supporting economic resilience or exposing economies to new forms of instability [11]. A comparative evaluation of the EU and

Ukrainian approaches reveals distinct outcomes in terms of market confidence, capital inflows, institutional behaviour, and systemic risk management, all of which contribute to the broader picture of economic stability.

In the European Union, the emergence of MiCA as a unified regulatory regime has been driven not only by the desire for legal clarity but also by the broader objective of sustaining macroeconomic and financial stability amid digital transformation [7, c. 170]. The European Central Bank (ECB), in its Financial Stability Review (2023), emphasized that unregulated growth in crypto-asset markets could lead to systemic risks, especially when digital assets are increasingly integrated into traditional financial institutions through investment funds, exchange-traded products, and derivative markets. The ECB noted that in 2022 alone, crypto-linked assets held by European financial institutions increased by 56%, raising concerns about exposure to price volatility, liquidity mismatches, and operational risk. Regulatory frameworks like MiCA seek to mitigate these risks by imposing capital requirements, business continuity planning, and risk disclosure obligations on crypto-asset service providers (CASPs) [2].

Furthermore, MiCA's influence on economic stability is observable through investor behaviour and capital allocation trends. According to a 2024 survey by the European Securities and Markets Authority (ESMA), 78% of institutional investors stated that the implementation of MiCA improved their willingness to invest in blockchain-based financial instruments, attributing this change to the perceived reduction in legal uncertainty and regulatory fragmentation [11].

This shift in investment sentiment contributes directly to financial stability by fostering the growth of compliant, audited, and monitored digital finance entities while deterring speculative or fraudulent actors from entering the market. It also leads to a more predictable tax base as crypto-related activities are brought under regulatory oversight, supporting fiscal planning and reducing the likelihood of revenue loss due to unreported digital income. From a macroeconomic perspective, the EU's approach contributes to monetary stability by controlling potential currency substitution effects. The ECB has expressed concerns over the use of stablecoins and other crypto-assets as *de facto* substitutes for the euro,

particularly in regions with lower access to banking services. Regulatory oversight ensures that the issuance and circulation of asset-referenced tokens and e-money tokens are conducted by entities with appropriate backing, reserve management, and redemption mechanisms. MiCA requires that stablecoin issuers maintain a 1:1 reserve ratio in highly liquid assets and submit to ongoing audit and supervisory review [7, c. 138]. These mechanisms limit the systemic risk of “runs” on digital currencies and contribute to the stability of the monetary system. Statistical data from the Bank for International Settlements (BIS) show that jurisdictions with stricter crypto reserve requirements report 38% fewer episodes of token liquidity crises.

Ukraine, by contrast, operates within a far less consolidated legal environment and faces unique economic pressures that amplify the potential consequences of cryptocurrency regulation. The Ukrainian economy, under significant strain due to the ongoing war and its associated fiscal challenges, has shown a high degree of reliance on alternative financial technologies to sustain capital mobility, attract diaspora investment, and facilitate humanitarian aid. According to the Ministry of Digital Transformation, cryptocurrency-based transactions during the first six months of the Russian invasion in 2022 amounted to over \$70 million in verified public donations, with blockchain-based solutions enabling efficient cross-border transfers, transparent disbursement, and low-cost processing. In this context, the impact of cryptocurrency regulation on economic stability is multifaceted: it serves both as a tool for economic resilience and as a source of potential volatility if poorly managed [4].

Ukraine’s Law on Virtual Assets, while innovative, remains only partially implemented, which creates structural vulnerabilities in the financial system. The absence of comprehensive taxation policies, enforcement protocols, and technical capacity to monitor the market in real time limits the state’s ability to forecast and stabilise revenue derived from digital asset activities [11].

A 2023 report by the Centre for Economic Strategy estimated that Ukraine could be losing between \$45 million and \$60 million annually in unrealised tax revenue due to unregulated crypto-market activities. This revenue gap contributes to fiscal instability, particularly in a context where the national

budget depends heavily on external loans and military assistance. The lack of a clearly defined supervisory body further compounds the problem, as overlapping mandates between the National Bank of Ukraine and the NCSSM create inconsistencies in policy execution.

Despite these challenges, Ukraine’s regulatory openness has yielded benefits in terms of financial inclusion and alternative capital formation. The 2022 Global Findex Database indicated that over 25% of Ukrainian adults had engaged in cryptocurrency-related activities, including remittances, savings, and payments. This level of engagement – among the highest in Eastern Europe – has contributed to a decentralised form of economic participation, particularly in regions with limited banking infrastructure or disrupted payment systems. However, without a stabilising legal framework, this engagement also increases the risk of consumer loss, fraud, and illicit use, all of which can undermine long-term trust in financial institutions and weaken the social foundations of economic stability [10].

The impact on capital markets also differs significantly between the two jurisdictions. In the EU, the presence of MiCA has attracted capital flows into regulated digital finance initiatives. The European Investment Fund reported a 32% year-over-year increase in applications for fintech-related funding between 2022 and 2023, citing legal certainty as a primary reason. By contrast, in Ukraine, crypto-related investment has been largely speculative, with venture capital entering and exiting based on short-term profit cycles rather than long-term strategic planning [5, c. 45].

The Ukraine Tech Ecosystem Overview (2023) showed that only 18% of crypto start-ups operating in Ukraine had secured more than one round of institutional funding, suggesting a fragile capital environment that is highly sensitive to external shocks and regulatory news. A further dimension of economic stability relates to labour markets and employment patterns. In the EU, the growth of the regulated crypto sector has created a demand for compliance officers, blockchain engineers, legal consultants, and cybersecurity professionals. This has contributed to the diversification of the digital labour market and supported high-skill employment [2].

According to Eurostat data from 2023, crypto and blockchain-related job postings

increased by 64% across the EU compared to 2020, with the majority concentrated in Germany, France, and the Netherlands. In Ukraine, while similar trends are observable in the IT sector, many crypto-related jobs remain informal or freelance-based, lacking labour protections, benefits, or stable income. This informality can destabilise household finances, reduce tax compliance, and erode economic resilience over time [5, c. 98].

The role of cryptocurrencies in cross-border economic relations also influences stability. The EU, through MiCA and related directives, has created interoperability standards that align with global frameworks such as those proposed by the Financial Stability Board and the International Organization of Securities Commissions [1]. This allows for regulatory cooperation, reduces arbitrage, and facilitates the exchange of supervisory information. Ukraine, while aspiring to adopt similar standards, still lacks the institutional infrastructure for such coordination, which can limit its access to international technical support and reduce its credibility in global financial negotiations. Finally, monetary policy implications cannot be ignored. The ECB has explicitly warned against the uncontrolled proliferation of algorithmic stablecoins and unbacked tokens that could interfere with the transmission mechanisms of monetary policy. In response, the EU is exploring the introduction of a digital euro under a controlled and regulated environment [10].

Ukraine, while not currently pursuing a central bank digital currency (CBDC) at scale, conducted a pilot project with the e-hryvnia in 2021, revealing both interest and constraints in managing digital monetary instruments. Without adequate regulation, the widespread use of cryptocurrencies could lead to currency substitution, capital flight, and monetary instability, especially in high-inflation contexts like Ukraine [8].

Conclusions. The comparison of cryptocurrency regulation in the European Union (EU) and Ukraine highlights significant differences and challenges. The EU has established a comprehensive regulatory framework through Markets in Crypto-Assets (MiCA), ensuring financial stability, consumer protection, and innovation within the digital economy. MiCA provides clear rules for cryptocurrency operations, promoting transparency and market integration.

Ukraine, however, is in the early stages of regulating virtual assets with the Law on

Virtual Assets, facing gaps in comprehensive regulation and enforcement. The absence of a clear framework risks regulatory uncertainty and financial instability, potentially deterring investment.

Despite these challenges, both regions aim to balance innovation and stability. Ukraine can learn from the EU's experience by aligning its regulations with MiCA to reduce legal uncertainties, attract investment, and promote financial stability. To enhance its position in the digital economy, Ukraine must improve institutional capacity, strengthen regulation, and foster collaboration between regulators and the crypto industry.

In conclusion, aligning Ukraine's regulatory framework with EU standards will not only foster growth but also ensure long-term stability in the global cryptocurrency market.

REFERENCES:

1. Antonov, A. V., & Belyaev, A. V. (2023). The EU is approaching cryptocurrency regulation: What does it mean for Ukraine. *Cointelegraph*. Available at: <https://fin.informator.ua/uk/v-ukrajini-kriptovalyuta-regulyuvatimetsya-za-normami-yes-u-nbu-poyasnili-prichini>
2. Antonov, A. V., & Belyaev, A. V. (2016). *Cryptocurrencies: A revolution in the world of finance*. Kyiv: Nauka. 256 p.
3. Tapscott, D., & Tapscott, A. (2016). *Blockchain: A new economy*. Kyiv: Nash Prostir. 320 p.
4. Antonopoulos, A. M. (2014). *The future of money: How cryptocurrencies will change the world*. Kyiv: Osnovy. 288 p.
5. Antonov, A. V., & Belyaev, A. V. (2020). *Cryptocurrencies: A revolution in the world of finance*. Kyiv: Nashi Knyhy. 270 p.
6. Tapscott, D., & Tapscott, A. (2016). *Blockchain: A new economy*. Kyiv: Nash Format. 320 p.
7. Antonopoulos, A. M. (2014). *The future of money: How cryptocurrencies will change the world*. Kyiv: Diez. 288 p.
8. Rafalska, A. M., & Bukina, V. O. (2022). Perspektyvy lehalizatsii kryptovalyut v Ukraini na osnovi dosvidu inshykh krain [Prospects for the legalization of cryptocurrency in Ukraine based on the experience of other countries]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual Problems of Economics*, no. (12), pp. 58–73. Available at: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/12/58.pdf>
9. Derevyanko, B., & Turkot, O. (2022). Pravove rehuliuвання kryptovalyutnykh vidnosyn v Ukraini: dosvid Yevropeiskoho Soiuzu [Legal regulation of cryptocurrency relations in Ukraine: EU experience]. *Pravo i hromadianske suspilstvo – Law and Civil Society*, no. (3), pp. 56–78. Available at: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2022/3/7.pdf>
10. Spyt'ska, L. (2023). Prava spozhyvachiv finansovykh posluh. Sporne pravove rehuliuвання virtualnykh aktyviv (kryptoaktyviv) u zakonodavstvi Yevropeiskoho Soiuzu, Velykoi Brytanii ta Ukrainy [Rights of consumers of financial services: Controversial legal

regulation of virtual assets (cryptoassets) in the legislation of the European Union, Great Britain, and Ukraine]. *Suchasni problemy prava – Modern Problems of Law*, vol. 6 (4), pp. 112–135. Available at: <https://sls-journal.com.ua/en/journals/tom-6-4-2023/sposobi-legalizatsiyi-dokhodiv-otrimanikh-vid-spekulyatsiy-kriptovalyutami-z-urakhuvannyam-osoblivostey-podatkovogo-zakonodavstva>

11. Strilets, B. (2022). Suchasnyi stan i perspektyvy pravovoho rehulivannia kryptovalyut u Yevropeiskomu Soiuzi [Current state and prospects for the legal regulation of cryptocurrencies in the European Union]. *Aktualni problemy yurysprudentsii – Actual Problems of Jurisprudence*, no. (2), pp. 89–105.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Antonov A.V., Belyaev A.V. The EU is approaching cryptocurrency regulation: What does it mean for Ukraine. *Cointelegraph*. 2023. URL: <https://fin.informator.ua/uk/v-ukrajini-kriptovalyuta-regulyuvanimetsya-zapormami-yes-u-nbu-rozasnili-prichini> (дата звернення: 25.05.2025).
2. Antonov A.V., Belyaev A.V. *Cryptocurrencies: A revolution in the world of finance*. Kyiv : Nauka, 2016. 256 p.
3. Tapscott D., Tapscott A. *Blockchain: A new economy*. Kyiv : Nash Prostir, 2016. 320 p.
4. Antonopoulos A.M. *The future of money: How cryptocurrencies will change the world*. Kyiv : Osnovy, 2014. 288 p.
5. Antonov A.V., Belyaev A.V. *Cryptocurrencies: A revolution in the world of finance*. Kyiv : Nashi Knyhy, 2020. 270 p.
6. Tapscott D., Tapscott A. *Blockchain: A new economy*. Kyiv : Nash Format, 2016. 320 p.
7. Antonopoulos A.M. *The future of money: How cryptocurrencies will change the world*. Kyiv : Diez, 2014. 288 p.
8. Рафальська А.М., Букіна В.О. Перспективи легалізації криптовалют в Україні на основі досвіду інших країн. *Актуальні проблеми економіки*. 2022. № 12. С. 58–73. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/12/58.pdf> (дата звернення: 25.05.2025).
9. Дерев'яко Б., Туркот О. Правове регулювання криптовалютних відносин в Україні: досвід Європейського Союзу. *Право і громадянське суспільство*. 2022. № 3. С. 56–78. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2022/3/7.pdf> (дата звернення: 25.05.2025).
10. Спицька Л. Праваспоживачів фінансових послуг. Спільне правове регулювання віртуальних активів (криптоактивів) у законодавстві Європейського Союзу, Великої Британії та України. *Сучасні проблеми права*. 2023. Т. 6, № 4. С. 112–135. URL: <https://sls-journal.com.ua/en/journals/tom-6-4-2023/sposobi-legalizatsiyi-dokhodiv-otrimanikh-vid-spekulyatsiy-kriptovalyutami-z-urakhuvannyam-osoblivostey-podatkovogo-zakonodavstva> (дата звернення: 25.05.2025).
11. Стрілець Б. Сучасний стан і перспективи правового регулювання криптовалют у Європейському Союзі. *Актуальні проблеми юриспруденції*. 2022. № 2. С. 89–105.

Стаття надійшла до редакції 26.05.2025.
The article was received 26 May 2025.

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.
СЕРІЯ «ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ»
SCIENTIFIC BULLETIN
OF KHERSON STATE UNIVERSITY.
SERIES «ECONOMIC SCIENCES»**

Збірник наукових праць

Випуск 55

Коректура • *В.О. Бабич*

Комп'ютерна верстка • *Л.О. Білик*

Формат 60x84/8. Гарнітура SchoolBook.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 6,05.
Підписано до друку 30.06.2025 р.
Замов. № 0625/475. Наклад 100 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглезі, буд. 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.